БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

№ 196 (8721) | 1958 оной августын 20, среда | Сэн 20 мүнгэн

ХУРЯАЛГА—ХАҺА САГТАЙ. БОЛЗОРТОНЬ ХУРЯАБАЛ—ШАДАХАШ, ХОЖОМДОБОЛ—ХОХИДОХОШ

Культурын эмхи зургаануудай шухала зорилго

Республикымнай колхозууд болон совхозууд үндэр баян ургасаяа богонихон болзор соо, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахын түлөө эрид тэмсэжэ эхилэнхэй. Үдэр ерэхэ бүри таряа хуряалгын хүдэлмэри улам үргэдэнэ.

Ургаса тарягаа эмхитэйгээр, һайн шанаргайгаар хуряажа, гүрэндөө орооһо таряа тушааха, худалдаха хэрэгые түбхын түрүүндэ тэндэ ажалладаг хүнүүд лэ шиидхэдэг гээшэ. Тиимэһээ хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан колхознигууд болон совхозой хүдэлмэришэдтэ тусхай анхарал хандуулагдажа, тэдэнэртэ ажалдаа амжалта туйлаха, хүдэлмэриингөө һүүлээр һайнаар амарха арга олгогдохо ёһотой. Иимэ ушарһаа культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд таряа хуряалгын үедэ ажалшадай культурна эрилтые хангаха талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ уялгатай.

Республикымнай культурын түрүү эмхи зургаанууд таряа хуряалгын бүри түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, энэ ажалда ябагшадай дунда ойлгууламжын болон соёл суртаалай хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Бичурын аймагта культурын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан боложо, таряа хуряалгын үедэ тэдэнэй урда табигдажа байгаа зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Клуб, Культурын байшан, библиотекэ бүхэн энэ үе соо ямар хүдэлмэри хэхэ байһанаа тодорхойлжо, тусхай хэмжээ-ябуулга хараалһан байна. Энэ аймагай Культурын байшан уранһайханай агитбригада эмхидхэжэ, Калининай, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудаар ябажа, таряа хуряалга дээрэ ажаллагшадай дунда ниитэ-ойлгууламжын, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулна. Мүн энэ аймагта полевой стан бүхэндэнь агитпунктнууд эмхидхэгдэжэ, тэндэнь хүдөөгэй клубууд болон библиотекэнүүдые даагшанар саг үргэлжэ хүдэлнэ. Илангаяа Логовскиин, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай полевой стануудтахи агитпунктнууд һайн ажалаараа шалгарна. Гадна, таряа хуряалгада ябагшадай дунда аймпотребсоюз, сельпонууд нүүдэл наймаа эмхидхэнэ. Полинууд дээгүүр автолавка хододоо ябажа байдаг.

Гэхэ зуура, республикымнай олон аймагуудта таряа хуряалгын эхилээд байхадань, тэндэхи культурын эмхи зургаанууд хүдэлмэреэ шэнэдхэн хубилгажа, ажалшадай культурна эрилтые хангаха талаар мүртэй юумэ хэнэгүй. Илангаяа Заиграйн, Хориин болон бусад аймагуудай культурын олон эмхи зургаанууд таряа хуряалгын үедэ ямар хүдэлмэри хэхээ үшөө һайтар тодорхойлоогүй байха юм.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд болон киногой хүдэлмэрилэгшэд ургаса тарягаа хуряахадань колхоз, совхозуудта туһалха ёһотой бшуу. Культурын байшангуудай, хүдөөгэй клубууд болон библиотекэнүүдэй хүдэлмэриие таряа хуряажа байһан колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, тэрэшэлэн городуудһаа ерэһэн хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажалтай нягта холбоотойгоор ябуулха шухала. Бүхы ниитэ-политическэ, культурно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри полевой стануud, тракторна болон тарян ажалай бригаданууд дээрэ эрхэ бэшэ ябуулагдаха болоно. Политическэ болон үйлэдбэриин асуудалнуудаар хөөрэлдөө эмхидхэхэ, уласхоорондын байдалаар лекци, элидхэл хэхэ, энэ хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигенциие үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй. Культурын эмхи зургаанууд полевой стануудые, тоогуудые, тарягаа хадагалдаг газарнуудые харуулан ойлгуулха агитацитай —плакадууд болон уряа лозунгнуудтай болгожо, таряа хуряалгада зорюулагдаһан элдэб стенд, монтажнуудые бэлдэхэ ёһотой. Мүн тэндэ шэнэ газетэ, журнал, номууд, тэрэшэлэн наадан болон хүгжэмэй хэрэгсэлнүүд хододоо байха зэргэтэй.

Республикын түрүү библиотекэнүүд урда жэлнүүдтэ уранһайханай, политическэ, хүдөө ажахын литературын һонирхолтой номуудһаа бүридэһэн бишыхан нүүдэл библиотекэнүүдые эмхидхэжэ, таряа хуряалгада ажаллажа ябагшадта эльгээдэг һэн. Мүнөөшье тиимэ библиотекэнүүдые олоор эмхидхэхэ шухала.

Культурын байшан, хүдөөгэй клубууд таряа хуряалгын үедэ ажалшадай амарха сагые культурнаар үнгэргэхын тула агитационно-уранһайханай бригадануудые эмхидхэжэ, һонирхолтой концерт, наада табиха, шухала асуудалнуудаар лекци, элидхэлнүүдые эмхидхэхэ үүргэтэй юм. Тиихэ зуураа, ажалдаа муугаар хүдэлдэг, хойрог нобшо хүнүүдые хурсаар шүүмжэлхэ хэрэгтэй. Полевой стануud, тарян ажалай бригаданууд дээрэ хододоо ханын газетэ, «дайшалхы хуудаһан», «молни» гаргагдажа, тэндэнь ажалшадай дунда дэлгэржэ байгаа социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд тухай хододоо бэшэгдэжэ байха ёһотой.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэриин шухала зэбсэгүүдэй нэгэниинь кино болоно. Киногой хүдэлмэрилэгшэд энэ үедэ кино харуулха түсэб табяад, поли дээрэ ажаллагшадта кинокартинануудые саг үргэлжэ харуулжа байха уялгатай.

Таряа хуряалгын үедэхи ниитэ-политическэ хүдэлмэри мүнөө манай республика дотор соносхогдоһон гурбан жэлэй соёлой добтолготой нягта холбоотойгоор ябуулагдажа, культурын бүхы эмхи зургаануудай саашанхи хүдэлмэриие һайжаруулхада туһа хүргэхэ зэргэтэй.

Культурын хүдэлмэрилэгшэд! Үндэр баян таряа хуряажа, гүрэндөө талха тушаажа байһан ажалшадай дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха гээшэ Танай хүндэтэй уялга мүн болоно.

ВЦСПС-эй ПРЕЗИДИУМДЭ

Научно-техническэ обществонуудай хүтэлбэрилхы органуудай тоосоон болон һунгалта

НТО-гэй хүтэлбэрилхы органуудай тоосоонууд болон һунгалтые 1958 оной сентябрь—1959 оной январьда үнгэргэхэ тухай научно-техническэ обществонуудай бүхэсоюзна соведэй (НТО) дурадхалые ВЦСПС-эй Президиум зүбшөөн абаба.

Обществонуудай эхин организацинуудай тоосоото-һунгалтын сугларaанууд предприяти болон эмхи зургаануудта октябриин 1 хүрэтэр; областной, хизаарай, замай, бассейнэй болон республиканска конференцинүүд—ноябриин 20 хүрэтэр; научно-техническэ обществонуудай соведүүдые һунгаха областной, хизаарай болон республиканска һалбаринууд хоорондын конференцинүүд— энэ оной декабриин 20 хүрэтэр; һалбаринуудай обществонуудай съезднүүд 1959 оной февралиин 1 хүрэтэр үнгэргэгдэхэ байна.

Хүтэлбэрилхы органуудай тоосоо болон һунгалта үнгэргэлгэдэнь научно-техническэ обществонуудай организацинуудта туһаламжа үзүүлхыень профсоюзуудай соведүүдые, профсоюзуудай центральна, республиканска, хизаарай, областной, заводской комитедүүдые, месткомуудые ВЦСПС-эй президиум уялгалаа. (ТАСС).

*

Даалгабаряа 200—250 процент дүүргэнэ

Эрхим комбайнер Павел Яковлевич Шишмарев XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой (Зэдэ) нэгэдэхи комплексно бригадада таряа хуряалгада ябана.

Шэнэ ургаса хуряалгын эхилхээ байхада аймагай комбайнернуудай социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, хуряалгын үедэ «С-4» комбайнаар 400 гектар хадаха, 2800 центнер таряа сохихо уялга нүхэр Шишмарёв абаһан юм.

Дүрбэ, табан үдэрэй туршада Павел Яковлевичын агрегат (штурвальнань В. Дамбаев) 100 гаран га таряа хадаад, 700-гаад центнер сохёод байна. Комбайнайнгаа частьнуудай ямараар хүдэлжэ байһаниие ходо шалгажа, заһажа, саг соонь тоһодожо, техническэ харууһа зүбөөр хэжэ ябадаг дээрэһээнь һааталда ороногүй. Мүн нэгэдэхи комплексно бригадын бригадирай техническэ талаар орлогшо А. Шишмарев агрегадайхидта бодото туһаламжа саг соонь үзүүлдэг.

С. Табдаев.

Үдэр, час бүхэн үнэтэй

Августын түрүүшын 10 хоног соо наратай сэлмэг үдэрнүүд байжа, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тарян хүсэд эдеэшэжэ байна. Хадхалдааша гэжэ нютагта таригдаһан 150 гектар ячмень эдеэшээд, хуряагдажа эхилэнхэй.

Таряа хуряалгада ябаһан тракторист Мунко Цыренжапов, лафетнэ жаткын машинист Буда-Суруп Лубсанов гэгшэд халаан соогоо 20-еод гектар алданагүй. Мүн гурбан үдэрэй туршада нүхэр Будаевай агрегат 80 га хадаба.

Колхоз энэ жэлдэ бүхы ургасаяа амяарлан хуряахаар шиидэнхэй.

Гурбан лафетнэ жатка эдэ үдэрнүүдтэ Хүнды, Наринай Адаг гэжэ газарта шэниисэ, хара таряа хадажа оробо.

— Тарямнай үргэлжэдөө хүсэд эдеэшэжэ байна. Ургасаяа гээлтэ хоролтогүй, һайн шанартайгаар хуряажа абахын тулада нэн түрүүн богонихон болзорто тэрэнээ хадаад, сохижо дүүргэхэ байнабди. Тиимэһээ бидэнэр, механизаторнуудай, харюусалга таряа хуряалгада тон ехэ. Үдэр, час бүхэниие ашагтайгаар хэрэглэн, манай агрегадайхид тарягаа ойрын үдэрнүүдтэ амяарлан хуряажа дүүргэхээр шиидэнхэй,—гэжэ машинист Б. Лубсанов хөөрэнэ.

Иигэжэ тус колхозойхид аймаг соогоо түрүүлэн таряа хуряалгадаа хам ороод, хурданаар ябуулна.

Д. Дугаров.

Тори.

* * *

Үнэтэ сагаа алдана

Курумканда тарянай ургаса хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн. Хэдэн жэлдэ гандаһан Зүүн Хүнтэйн талада баян ургаса гараа. Эндэхи Калининай нэрэмжэтэ колхоз гектар бүриһөө 10 центнер хүрэтэр орооһо таряа, тэрэ тоодо 12 центнер хүрэтэр шэниисэ хуряахаар хараална. Тэрэшэлэн Карл Марксын, Сталинай нэрэмжэтэ, «Коммунизм» болон бусад колхозуудай тарянай ургаса урда жэлэйхиһээ һураггүй һайн.

— Мүнөө жэл гүрэндөө таряа ехээр худалдахабди. Мүн өөрын үрэһэ хүрэнгэ гүйсэд бии болгохоһоо гадна, малайнгаа эдихэ, колхознигуудайнгаа ажалта үдэрнүүдтэнь хубааха ехэ орооһо тарятай байхабди,—гэжэ эндэхи механизаторнууд болон колхознигууд урматайгаар хөөрэлдэнэ.

Август һарын эхинһээ хойшо үндэр газарай, эртэ таригдаһан тарян түргэнөөр эдеэшэжэ байна. Тиигээд Баруун, Зүүн Хүнтэйн үргэн уужам полинууд дээрэ долгилон байһан тарияе хуряажа захалха хаһа саг тулажа ерээ. Энээниие курумканайхид һайн мэдээд, мүнөө хаа хаанагүй тарягаа амяарлан хадаа. Тэрэнь һэбшээ һалхинда хатажа, һайн эдеэтэй болоо. Тус колхоз (түрүүлэгшэнь П. Будаев, партийна организациинь секретарь Д. Дондупов) лафетнэ жаткануудаа ябуулжа, богонихон болзор соо түрүүшын 500 гектар шэниисэ амяарлан хадажа захалба. Аймаг соогоо түрүүлэн Калининай нэрэмжэтэ колхозой таряа хуряалгын хүдэлмэридэ бүхы техникэнь табигдаад, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдажа байна.

Калининайхидай һүүлээр Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Б. Дармаев, партийна организациинь секретарь Б. Батомункуев) тарягаа түргэнөөр, эмхитэйгээр хуряажа эхилээ. Тус колхозой лафетнэ жаткын машинистнууд Дарма Тыхеев, Гарма Ринчино гэгшэд хоёр үдэрэй туршада түрүүшынгээ 100 гектар шэниисэ амяарлан хадаба.

Курумканайхидай баян ургасаяа түрүү аргаар хуряажа захалһаниинь ехэ һайшаалтай. Урдань тарягаа сэхэ хадажа, хүдэлмэреэ һараһаа үлүү унжагайруулан, ехэ орооһо гээлтэдэ оруулдаг, зарим газарта гутаадагшье байгаа.

Теэд хуряалгада бэлэдхэлэй, хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдэй хүдэлмэриие харахада, олон дутагдал бии байна. Һүүлэй үе болотор аймагай олонхи колхозуудай машина, техникэ бэлэн болгогдоогүй байшоо. Таряа хуряалгаяа түлэг дундань ябуулхын орондо, эндэхи механизаторнууд трактор, комбайн, лафетнэ жаткануудаа заһабарилжа байха баатай болоо. Тиигэжэ Карл Марксын, Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозууд хэдэн үдэрөөр хүдэлмэреэ удааруулба.

Машина, техникын бэлдэгдээгүй байһанда ехэнхидээ Курумканай РТС (директорынь нүхэр Борисов, главна инженерынь нүхэр Смородников) зэмэтэй. РТС-тэ хэрэгтэй частьнууд асарагдаагүй, трактор, комбайн болон лафетнэ жаткануud һайнаар заһабарилагдангүйгөөр, миил энэ тэрэ дутагдалнуудынь бага зэргэ зайсуулагдаад лэ хүдэлгэгдэхэ нэрэтэй болоо. Колхозуудай үнэ сэнтэй машина, техникын частьнууд саашадаа саг һаа урид элэжэ муудаха болоно. Мүн таряа хуряалгын түлэг дундаа ябахада тэдэнь эбдэржэ, хүдэлмэри ехээр һаатуулжа магад.

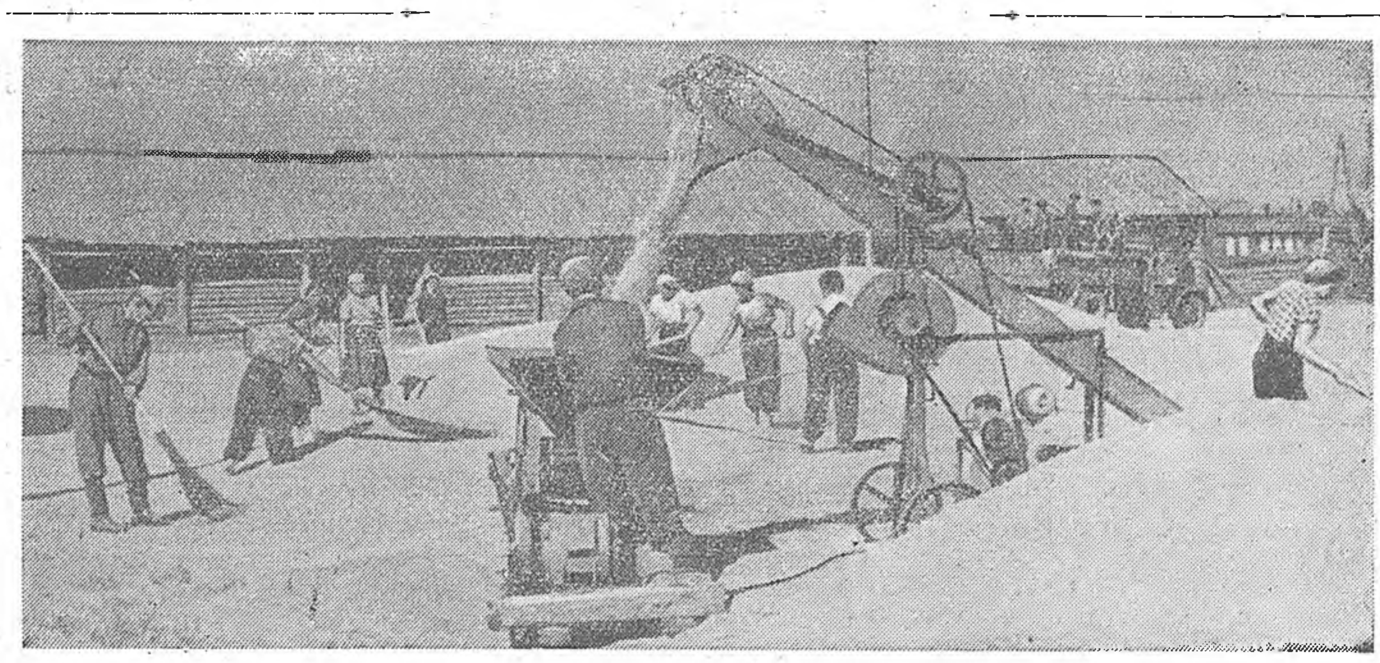
Хэрбээ бии частьнуудые һайнаар хэрэглэжэ, хүдэлмэреэ саг дарыдань эмхидхэбэл, Курумканай РТС олон трактор, комбайнуудые заһабарилха аргатай байгаа. Теэд мэнэ һая болотор энэ хүдэлмэри эмхидхэгдээгүй байжа, тэдэнэр дээрээ ортошоо. Энээн тухайда Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ А. Санжиев: «Колхозоймнай механик Б. Баторов комбайнуудые заһабарилалсахаяа РТС ошоод, 20 хоног соо юушье хэнгүй гэдэргээ бусажа ерээ. Юундэб гэхэдэ, РТС-эй хүтэлбэрилэгшэд мастерскойн хүдэлмэрилэгшэдые өөртөө үбһэ сабшахыень табиһан байгаа», гэбэ.

Тэрэшэлэн лафетнэ жаткануудай дутуу, бии жаткануудай хүсэд бэлэн болгогдоогүй байһан дээрэһээ аймагай колхозууд амяарлан хуряалгаяа удааруулна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, энэ зун республикын Хүдөө ажахын министерство Курумканай колхозуудта 8 лафетнэ жатка хедергүйгөөр эльгээгээ. Харин тэдэ хедернүүдынь таряа хуряалгын эхилһэн хойно Чесанын РТС-һээ асарагдаад, мүнөө һая хабсаргагдажа байна. Эдэ дутагдалнууд хуряалгаяа үргэнөөр захалха хэрэгтэнь ехэ һаад ушаруулба.

«Коммунизм», Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд августын 15 болотор амяарлан хуряалгаяа эхилээгүй байба. Энэ ганса машина, техникэһээ бэшэ, харин амяарлан хуряалгада анхаралаа һайса табидаггүй байһанһаа болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тус колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд элдэб шалтагаануудые дурдаад, хүдэлмэреэ хэдэн үдэрөөр һаатуулаа. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр тарянайнгаа гүйсэд эдеэшэхыень хүлеэхэ һэдэлгэ гаргана. Энэнь зохидгүй һэдэлгэ гээшэ.

Аймагай колхозуудта ургасаяа хаһа саг соонь, гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха арга боломжо бии. Энээнээ гүйсэд хэрэглэхын тулада курумканайхид эгээн түрүүн машина, техникээ һайнаар ашаглаха, амяарлан хуряалга үргэнөөр ябуулха зэргэтэй.

О. Раднаев, манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозойхид шэнэ ургасынгаа тарияе сэбэрлэжэ байна.

А. Калмыковой фото.

Зүүн Сибириин үйлэдбэрилгын хүсые хүгжөөхэ конференци

(Манай тусхай корреспондентһээ телефоноор абтаба)

СССР-эй Наукануудай Академи, СССР-эй Госплан, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй зарлаһан Зүүн Сибириин үйлэдбэрилгын хүсые хүгжөөхэ конференци августын 18-да Эрхүүдэ нээгдэбэ. Конференцидэ оронойнай элитэ ехэ эрдэмтэд, олон академигууд, Наукануудай Академиин гэшүүн-корреспондентнүүд, гүрэнэй ехэ научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай научна хүдэлмэрилэгшэд, Зүүн Сибириин арадай ажахын: Красноярска хизаарай, Эрхүүгэй болон Читын областиин, Бурядай болон Яхадай АССР-эй, Тувинска автономно областиин партийна, советскэ, ниитын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, ажахын бүхы һалбаринуудай мэргэжэлтэд хабаадалсана.

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Наукануудай Академиин вице-президент, академик И. П. Бардин конференци нээбэ.

— Манай конференциин түрүүшын шата хадаа Зүүн-Сибириин хизаар болон областьнуудай, Яхадай болон Бурядай АССР-эй зүблөөнүүд болоно. Эдэ зүблөөнүүд угаа баян материалнуудые элирхэйлэн согсолһон байна. Эдэ материалнууд манай хүдэлмэриин хоёрдохи шата дээрэ, эндэ бүхы дээрээ согсолон харагдаха юм. Үнгэргэгдэһэн нютагуудтахи зүблөөнүүдэй дүнгүүдтэй юрэнхыдэнь танилсаад байхадаа гүрэнэй удхашанартай асуудалнуудые шиидхэхээр бэлэдхэлтэй, үндэр мэргэжэлтэй промышленна болон научна кадрнууд Зүүн Сибирьтэ бии болоо гэжэ харуулна,—гээд И. П. Бардин хэлэбэ.

1959—1965 онуудай туршада арадай ажахые хүгжөөхэ 7 жэлэй түсэбэй проектын болон СССР-эй арадай ажахые ойрын 15 жэлэй туршада хүгжөөхэ холын хараата түсэбэй табигдажа байха үедэ манай конференци ажалаа эхилбэ. Иигэжэ СССР-эй экономическа гол зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ Сибирь хадаа саашадаа горьтойгоор хубитаяа оруулха болоно.

Саашань нүхэр Бардин Сибириин барагдашагүй ехэ баялигууд, тэдэниие ашаглаха арга замууд тухай тогтожо хэлээ.

—Гурбадахи металлургическа база байгуулха тухай КПСС-эй XX съездын шиидхэбэри оронойнай бүхы районуудые социалистическээр индустриализацилха замда шэнэ шата нээжэ үгэнэ. Баруун Сибириин арадай ажахые саашадань хүгжөөхэтэй хамта Зүүн Сибириин түйлай ехэ байгаалиин баялигуудые ашаглаха, тэдэниие хэрэглэхэ тухайда тусгаар анхарал табигдаха байна.

Манай конференциин гол зорилгонь юуб гэхэдэ, гүнзэгы научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэжэ, Сибириин үйлэдбэрилгын хүсые эгээ ашагтай һайнаар хүгжөөхэ замые хараалха болонобди. Эдэ шиидхэгдэхэ ехэ асуудалнуудта имагтал гүрэнэй ёһоор хандаха ушартайбди гэжэ нүхэр Бардин тэмдэглээ.

Оролто үгын һүүлээр хараалагдаһан программын ёһоор конференцидэ хабаадагшад элидхэлнүүдые шагнаба. **«Сибирьтэхи эрдэм ухаанай хүгжэлтэ ба саашанхи зорилгонууд тухай»** элидхэлые СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин түрүүлэгшын орлогшо, академик **А. А. Трофимук** түрүүлэн хэлэбэ.

Тодо, һонирхолтой баримтанууд дээрэ үндэһэлэн, манай орон дотор эрдэм ухаа хүгжөөхын түлөө, тусгаарлан хэлэхэдэ Сибирьтэ эрдэм ухаанай центр хүгжөөхын түлөө парти, правительствын ехэ анхарал оролдолгые элидхэлшэ тодорхойлоо. Сибириин научна эмхи зургаануудта мүнөө 10 академигууд, СССР-эй Наукануудай Академиин 30 гэшүүн-корреспондентнүүд ажаллана. Сибириин научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта хамтадаа 3 мянгаад гаран эрдэмтэд хүдэлжэ байнхай.

Һаяын хоёр жэлэй туршада Наукануудай Академиин Сибириин отделенидэ 30 гаран шэнжэлхы институдууд бии болгогдохо. Тэдэнэйнь 21 Новосибирскдэ, 9-ниинь Эрхүүдэ эмхидхэгдэхэ юм.

Зүүн Сибириин бүхы городуудта научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд, тэрэ тоодо Улан-Удэдэ комплексно научно-шэнжэлэлгын институт бии болгогдохо юм.

Сибирьтэ эрдэм ухаанай хүгжэхэ гол хараа шугамууд тухай, мүнөө эрдэмтэдэй ямар ехэ асуудалнуудые шэнжэлжэ байһан, саашадаа ямар шэнжэлхы хүдэлмэриин хэгдэхэ тухай элидхэлшэ хэлэбэ.

Удаалуулан Новосибирск болон Эрхүүдэ Наукануудай Академиин научна центр эмхидхэхэ тухай элидхэл академик **Христианович** хэбэ. Новосибирск шадар эрдэм ухаанай городок бариха тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Тэндэ Наукануудай Академиин Сибириин отделениин ехэ ехэ научна эмхи зургаанууд бии болгогдохо юм. Гадна Эрхүү шадар шэнэ институдуудые байгуулха тухай мэдээсэгдэбэ.

«Долоон жэлэй түсэбэй ёһоор Зүүн Сибириин арадай ажахын хүгжэлтын саашанхи зорилгонууд тухай» элидхэлые Российска Федерациин Госпланай түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Л. Е. Графов** хэбэ. Зүүн Сибириин хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһаниие тодорхой тоо баримтанууд дээрэ элидхэлшэ нүхэр Графов харуулба. Тус элидхэлые конференцидэ хабаадагшад ехэ һонирхолтойгоор шагнаа.

—Байгаалиин барагдашагүй ехэ баялигуудые хадагалжа байһан Зүүн Сибирь Совет засагай урда тээ эгээ гээгдэнги газар нютагуудай нэгэниинь байгаа һэн.

Мүнөө Зүүн Сибирьтэ шэнжэлжэ олдоһон түмэрэй руда РСФСР-эй бүхы нөөсын 31,3 процентнь, зэдэй —35 процентнь, түулганай —36 процентнь, алюминиин —27,3 процентнь, молибденэй —55 процентнь, вольфрамай—41,3 процентнь, алтанай—55 процентнь, нүүрһэнэй—88,7 процентнь, алмазай 99,7 процентнь болоно гээшэ. Оронойнай хэрэглэдэг бүхы модоной 50-һаа дээшэ процентнь Зүүн Сибирьтэ бии. Гансахан һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Зүүн Сибирьтэ булад хайлуулга—60-һаа 422 мянган тонно хүрэтэр, нүүрһэ абалга 9-һөө 35 миллион тонно хүрэтэр, электроэнерги 569 мянган киловаттһаа 8,5 миллиард киловатт хүрэтэр дээшэлээ.

Долоон жэлэй түсэбэй ёһоор Зүүн Сибириин промышленностиин гол һалбаринуудай хүгжэхэ хэмжээн тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Зүүн Сибириин промышленностиин хүгжэлтын гол хубинь бии болгогдохо шэнэ ехэ металлургическа база болоно. Даб дээрэ тус база Кузнецкэ бассейнэй нүүрһэн дээрэ хүдэлхөөр хараалагдана. Тиигээд саашадаа Яхадай болон бусад нютагай бассейнүүдэй нүүрһэн дээрэ хүдэлхэ болоно. Хүнгэн металлнуудай промышленностиин хүгжэлтэ тухай элидхэлшэ хэлэхэ зуураа, электротермическэ аргаар алюмини абаха технологи тодорхойлон гаргахын тулада нифелинн болон силлиманидуудые шэнжэлэн бэдэрхэ хүдэлмэри дүүргэхэ шухала гэжэ хэлэһэн байна.

Зүүн Сибириин областьнуудай тус бүриин байгаалиин болон экономическа ресурснууд, тэндэхи арадай ажахын хүгжэлтын холын хараата зорилгонууд тухай элидхэлнүүдые конференцидэ хабаадагшад шагнаба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Политһуралсалай кружогуудые зүбөөр эмхидхэхэ

Коммунистнуудые марксистско-ленинскээр хүмүүжүүлгэ партийна организацинуудай хүдэлмэридэ шухала һууринуудай нэгые эзэлнэ.

Энэ хэрэгтэ партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсал горьтой үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Партиин гэшүүд, гэшүүндэ кандидадуудай политическэ һуралсал һайжаруулхын, пропагандые ажабайдалтай нягта холбоотойгоор эмхидхэхын, тэрэшэлэн ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, үйлэдбэриие бүхы дээрэнь хүгжөөн дэбжээлгэдэ бүри эдэбхитэйгээр нүлөөлхын тулада Курумканай аймагай колхоз, эмхи зургаан болон һургуулинуудай партийна эхин организацинууд үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ горьтой хүдэлмэри хээ.

Һуралсалай программаар хараалагдаһан темэнүүдээ олонхи кружок, семинар болон политһургуулинуудай эмхитэйгээр дүүргэһынь партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсалай жэлэй эсэстэ партийна организацинуудта үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй занятинууд харуулаа һэн.

Коммунистнуудые политическэ эрдэмдэ һургахадаа өөһэдэйнь дура хүсэлые хараадаа абаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй эрилтые партийна организацинуудай наринаар сахиһанайнь, партийна гэгээрэлэй системэдэхи кружогууд болон һургуулинуудые һурагшадаар бүридүүлхэ, пропагандистнуудаар хангаха хэрэгтэ анхаралтайгаар хандаһанайнь ашаар коммунистнуудай һуралсалда иимэ үрэ дүн туйлагдаа.

Гэхэтэй хамта, аймагай зарим партийна эхин организацинууд үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ коммунистнуудай политическэ һуралсалые хүсэд һайнаар эмхидхэжэ шадаагүй байгаа гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшээлхэдэ, Курумканай дунда һургуулиин, аймпотребсоюзай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организацинууд политическэ һуралсалые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилдэг, пропагандистнуудай хүдэлмэри һулаар залан ударидадаг, занятиин таһалдажа хойшолходонь хэмжээ дутамагаар абадаг байшоо. Тиимэһээ һуралсалайнгаа түлөө коммунистнууд харюусалга багатайгаар хандадаг байгаа бшуу.

Һуралсалда тохёолдоһон үшөө нэгэ дутуу гэхэдэ, занятинууд удхамуутайгаар үнгэргэгдэдэг һэн. Юуб гэхэдэ, зарим пропагандистнууд программна материалаа халирхайгаар найруулан хэлэдэг, һайшаагдаһан литератураяа хүсэд хэрэглэдэггүй байһан юм.

Тиихэдэ зарим коммунистнууд бэеэ даагаад һуранабди гээд, политическэ эрдэмээ биратайгаар дээшэлүүлдэггүй байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, КПСС-эй айкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедэй эмхидхэһэн консультаци, хөөрэлдөө, лекци, элидхэлнүүдтэ коммунистнууд Шаманов, Дандаров, Хышектуев, Грехова болон бусад үсөөн ябадаг һэн.

Аймагай колхоз, эмхи зургаануудай бүхы партийна эхин организацинуудта партийна суглаанууд боложо, коммунистнуудай һуралсалай дүн, һуралсалай шэнэ жэлдэ энэ талаар табигдаһан зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ. Эдэ суглаанууд дээрэ коммунистнуудай һуралсалай дүн гаргагдаһан, пропагандистнуудай хүдэлмэриин һайн дүршэл тэмдэглэгдэһэн, һуралсал эмхидхэлгэдэ үзэгдэһэн дутуу дунданууд элирүүлэгдэһэн байгаа.

Шэнэ жэлдэ коммунистнуудай ямар аргаар политическэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ байһаниинь суглаанууд дээрэ багсаажа тодорхойлогдоһон байна.

Һуралсалай жэлэй дүүрэбэшье, политическэ бэлэдхэлээ дээшэлүүлгые зунай сагта мартажа болохогүй, пропагандистска хүдэлмэри шангадхажа, дотоодын болон уласхоорондын асуудалнуудаар лекци, элидхэл бүри олоор хэдэг байха гэжэ коммунистнуудай анхаралые партийна суглаанууд хандуулһан байха юм.

Шэнэ жэлдэ һуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэнь комсомольско эхин организацинуудта туһаламжа үзүүлхынь коммунистнуудые партийна суглаанууд уялгалаа һэн.

Һуралсалай жэлэй дүүрэһэнһээ хойшо пропагандистнууд болон консультантнууд ехэ хүдэлмэри хэнэ. КПСС-эй ЦК-гэй майн, июниин Пленумүүдэй шиидхэбэриие тэдэнэр хүнүүдтэ тайлбарилан ойлгуулна. Химическэ промышленностиие хүгжөөхэ асуудалнуудаар, хүдөө ажахын продукт бэлэдхэхэ шэнэ гурим, сэн болон условии бэелүүлхэ талаар парти, правительствын абажа байһан хэмжээ-ябуулганууд тухай лекци, элидхэлнүүд хэгдэһэн, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэһэн байна. Колхозуудай партийна организацинуудта нүхэд Николаев, Дампилон, Гергесов, Батомункуев, Шагдарон, Бодонов болон бусад элидхэл, лекцинүүдые хэһэн байха. Отара, бригада болон үбһэ хуряалгын звенонуудта хүдэлжэ байһан колхознигуудай үмэнэ зунай үедэ 70 гаран лекци, элидхэл хэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ хамаатай теоретическэ, экономическа асуудалнуудаар зарим партийна организацинуудта теоретическэ семинарнууд үнгэргэгдөө. КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэриие зүбшэн хэлсэлгэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организацида ехэ һонирхолтойгоор үнгэргэгдэһэн байна. Артелиин түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Бухаев ажахыгаа тодорхойгоор шэнжэлһэн үгэ хэлээ. Багсаамжалан тооложо үзэхэдэ, худалдан абалгын шэнэ сэнгээр мүнөө жэлдэ гүрэндэ тушааһан мяха, һү, нооһонһоо колхоз 400 мянга шахуу түхэригэй нэмэлтэ олзо оруулха юм. Хониной үүлтэр һайжаруулха, һү ехээр һааха, гүрэндэ тушаагдадаг малые адуулжа таргалуулха хэрэгтэ колхоз горьтой анхарал хандуулха ёһотой гэжэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд тэмдэглээ. 1965 он хүрэтэр колхозойнгоо эбэртэ бодо малай тоо 2300, хониной—35.000 толгой хүрэтэр олон болгохо гэжэ коммунистнууд дурадхал оруулаа.

Аймагай бусад колхозой партийна организацинуудта иимэ зүбшэн хэлсэлгэнүүд мүн лэ болоо.

Аймагай колхоз, эмхи зургаануудай партийна эхин организацинууд партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсалай жэлдэ бэлэдхэн зарим тэды хүдэлмэри хээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ КПСС-эй түүхэ шудалха кружогууд болон семинарнуудта, политһургуулинуудта һураһан коммунистнууд һуралсалай шэнэ жэлдэ эдэ кружогуудтаа хоёрдохи жэлэй программаар һураха гэжэ шиидээ. Кружогуудые һурагшадаар бүридүүлхэ хүдэлмэри аймаг дотор гол түлэб дүүргэгдээ. Бэлэдхэл ехэтэй коммунистнууд пропагандистнуудаар томилогдоо. Хамта дээрээ, КПСС-эй түүхэ шудалха 11 кружок, хүдөө ажахын экономико шудалха 2 семинар, мүнөө үеын политика шудалха 4 кружок, 5 политһургуули аймаг дотор эмхидхэгдээ.

Тиихэдээ коммунистнуудай дура хүсэлые бүрин хараадаа абаһан байнабди.

Нёдондо жэлдэ партийна һуралсалда туйлагдаһан зарим һайн үрэ дүнгые арьбадхахын, дутуу дундануудые дабтахагүйн тулада аймагай колхоз, эмхи зургаануудай партийна эхин организацинуудай оролдохо байһаниинь лабтай.

Х. Бадмаев, КПСС-эй Курумканай айкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша.

Агитаторай блокнодой ээлжээтэ номер

КПСС-эй Бурядай обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» 15-дахи номер хэблэгдэн гараба.

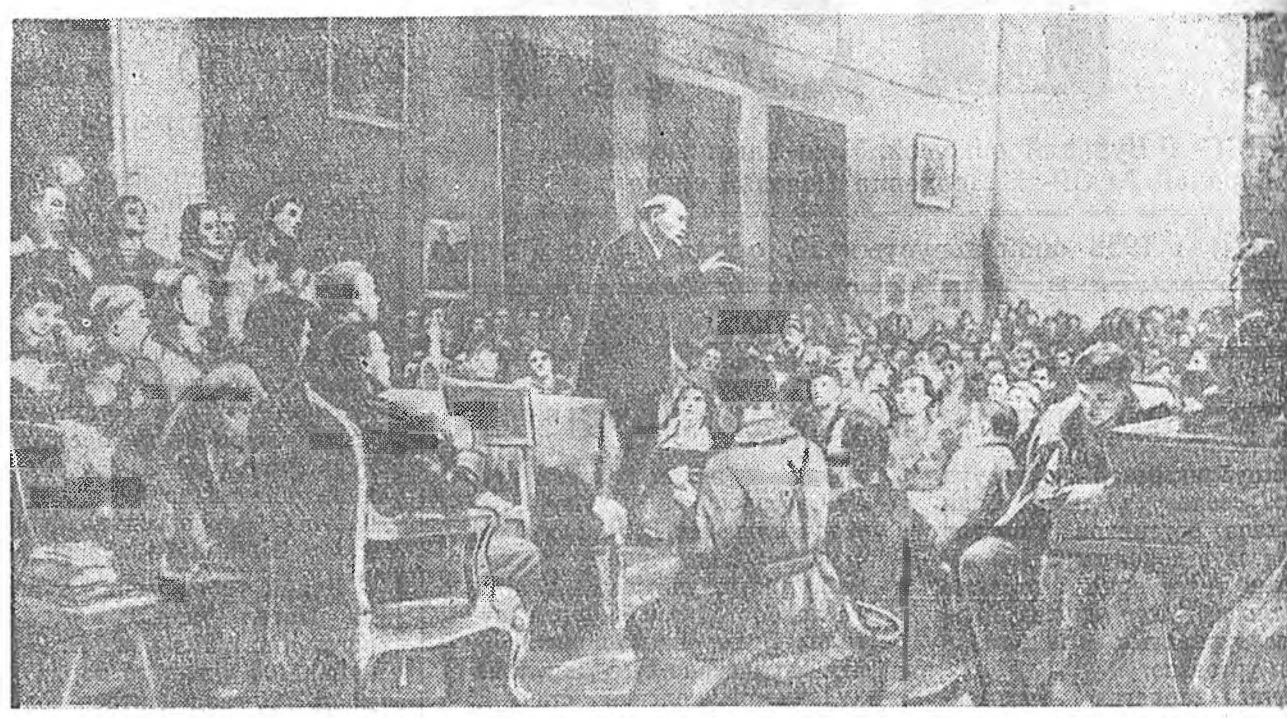
«Таряагаа түргөөр хуряажа, гүрэндөө ороһо таряа ехээр худалдая» (Бичурын аймагай «Победа» колхозой түрүүлэгшэ А. П. Лобановай хөөрөөнһөө), «Гусиноозерскын горнягууд шахтерой үдэрые ажалай амжалтаар угтажа байна» (А. Золотухин), «Барилга дээрэхи ажалай шэнэ эмхи» (П. Шушаков), «Республикада гурбан жэлэй соёлой добтолгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ» (П. Исаев), «Орон доторoo хүн зоной тоое абаха тухай» (Н. Мункоев) гэһэн статьянууд блокнодто толилогдоо.

«Агитационно ойлгууламжын хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө» гэһэн бүлэг соо иимэ статьянууд толилогдоһон байна: «КПСС-эй ЦК-гэй июньдэ болоһон Пленумэй шиидхэбэринүүд хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудалда партиин туйлай ехээр анхаралаа хандуулдагые гэршэлнэ» (Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин агитатор Г. И. Туухановай хөөрөөнһөө), «Агитаторнууд үбһэ хуряалга дээрэ» (авторынь А. Васильев).

Арадай демократиин оронуудтахи культурна байгуулалта тухай шэнэ һонин блокнодто толилогдоо.

40 ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ

Алдарта эдэ үдэрнүүд хэзээдэшье мартагдахагүй

Колчагай, Деникинэй, Юденичын, Врангелиин болон хариин эзэмдэгшэдэй сэрэгүүдтэй тэмсэл соогуур комсомолшууд эрэлхэг зориг, баатаршалгануудые харуулан, ами наһала хайрлангүй дайлалдажа, алдар суудa гараа һэн.

Комсомолой дайшалхы алдарта заншал байгуулһан эдир баатарнуудай нэрэ алдар граждан дайнай түүхын хуудаһануудта нарин нангинаар бэшээтэй.

Петроградай комсомолшуудые эмхидхэгшэдэй нэгэн байһан Путиловска заводой залуу хүдэлмэришэн Василий Алексеев түрэл городоо хамгаалалсажа дайлалдахадаа, ами табин алдажа унатараа, шэн зоригтойгоор тулалдаа һэн.

Царицын городые хамгаалжа байһан 10-дахи армиин командирнуудай нэгэн, 23 наһатай баатар Николай Рудневай алдар суу хаа хаанагүй тараһан байгаа.

Эхэ ороноо хамгаалан, Москвагай комсомол хүбүүн Ильюша Колодочкин баатарай үхэлөөр унаһан юм. Аляархуу солбон Ильюшада Урда фронтдо дайлалдажа байһан 35-дахи Рогожско-Симоновскэ полкын сэрэгүүд булта дуратай байдаг һэн.

Бултадаа тооной залуу сэрэгшэдһээ бүридэһэн 3-дахи армиин (Зүүн фронт) Уралай хадын полкын сэрэгүүд дайшалхы эрхим жэшээ харуулдаг байгаа. Полкые амаршалхадаа 3-дахи армиин реввоенсовет иигэжэ бэшээ һэн: «Залуушуулай Н-скэ хадын полк дандаа баатарнуудһаа бүридэнхэй, тэдэнэй эрэлхэг зориг баргадашагүй».

«Зургаадахи шуран шуумар» гэжэ нэрэ абаһан Нижний Новгородой комсомолшуудай отряд Зүүн фронтдо айхабтар эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдадаг байһан бэлэй.

Юденичтэ эсэргүү дайнай үедэ Петроградай самокатчигуудай комсомольско рота алдар суудa гараа һэн. Врангелевскэ фронт дээрэ Харьков городой комсомолшууд, залуу хүдэлмэришэдһөө бүридэһэн «Залуушуулай Коммунистическэ Союз» гэжэ бронепоездын команда дайшалхы хэрэгүүдээрээ суурхадаг һэн. Энэ поездынхид айхабтар зүрхэтэйгөөр дайсадта добтолдог байгаа.

Граждан дайнай хэдэн олон фронтнууд дээрэ комсомолшууд иигэжэ дайлалдажа байһан юм.

Зүгөөр, комсомолой алдар суу гансашье фронт дээрэ дэлгэрээ бэшэ. Эрэлхэг зоригтой хэдэн мянган хүбүүд, басагад нюуса большевистскэ комитедүүдэй даалгабариие дүүргэн, партизан отрядуудта ошодог байгаа. Крымэй комсомольско организациин гаталжа гараһан дайшалхы зам алдарта хэрэгүүдээрээ баян байдаг. Симферопольдо, Керчидэ, Севастопольдо, Евпаторидо, Феодосидо болон Крымэй бусад городуудта комсомолой нюуса организацинууд ажаллажа байһан юм. Комсомолшууд бүлэг бүлэг боложо хубааранд, сагаантанай буу зэбсэгээ суглуулһан газарнуудта добтолдог, хүүргэнүүдые тэһэлдэг, харгы зам, хэлхээ холбоо һандаргадаг байгаа.

1919 ондо Одессэдэ Деникин[...] дээрмэшэдэй галзууралдажа бай[...] да бүлэг комсомолшууд эрид шан[...] тэмсэл хэжэ захалаа һэн. Ти[...] бэшье тэдэниие контрразведка эл[...] рүүлжэ, 17 эдир подпольщигууд т[...] мэдэ хаагдаһан байна. Хэды ех[...] хэһээлгээ, зобоолгоо, доромжолуула[...] шье һаа, тэдэнэр зоригоо мохо[...] үгөөгүй. Эдэ эдиршүүлэй 9-ниин[...] толгойн саазаар хэһээгдэхэ гэ[...] шиидхэгдээд байба. Тиигээш[...] һаань, илалта туйлаха байһандаа т[...] дэнэр хододоо этигэжэ байгаа. Алу[...] хынгаа урда һүни эдир тэмсэлш[...] түрмэһөө иимэ бэшэг эльгээһэн б[...] лэй: «Толгойн саазаар хэһээгд[...] юһэн коммунистнууд үхэхынгөө ү[...] да тээ хахасалгын амаршалгые н[...] хэдтөө эльгээнэ. Үхэхэмнай, зүг[...] Улаан Армиингаа илалта түгэс до[...] толгодо баясажа, амаршалжа байн[...] бди. Коммунизмын һаруул һайх[...] үзэл бодолой хэзээдэшье илан ма[...] даха байһандань этигэнэшье, найд[...] нашьебди».

Граждан дайнай фронтнууд дээр[...] баатаршалгануудые харуулһанайнга[...] түлөө комсомол Улаан Тугай орд[...] ноор шагнагдаа һэн. «Халуун ш[...] һаараа манай тугуудые угааһа[...] илалтын түлөө зүрхэнэйнь сохи[...] хоёо болиһон, пролетариадай дикта[...] турын илан мандахын түлөө ами н[...] һаяа үгэһэн, сагаан гвардеецү[...] дые үзэн ядажа, тэдэнэй һабарһа[...] үхэлөө олоһон тэдэ залуу хүдэлм[...] ришэд, таряашад энэ орден хайра[...] да хүртэхэ эрхэ олоо».

1920 оной октябрь һара гара[...] байба. Граждан дайн үшөө үргэ[...] жэлһээр. Москвада комсомолой II[...] съездын нээгдэхэдэ хаа хаанагү[...] үлэсхэлэн хооһон, үгытэй ядуу, һа[...] даралта бэрхэ саг байгаа һэ[...] Съездын делегадууд сэхэ окопу[...] сооһоо ерэнхэй, зал соо солдаду[...] дай шинельнүүд, матросуудай бу[...] ладууд эбхэрэн долгилжо байга[...] бэлэй.

Энэ үедэ комсомолой зэргэдэ 400[...] гаад мянган хүн тоологдожо байб[...] Залуушуулай союзуудай зорилго т[...] хай Ленинэй хэлэһэн түүхэтэ үг[...] нүүд съездын делегадуудай гол а[...] харалда байгаа һэн. Коммуни[...] байгуулха хэрэгые шудалхые[...] В. И. Ленин залуушуулые уряа[...] һан байгаа. Залуу хүн бүхэн «За[...] луушуулай Коммунистическэ союз[...] да ороходоо, коммунизм байгуул[...] хэрэгтэнь партида туһалха, комму[...] нистическэ общество байгуулхадаа[...] бүхы залуу үетэндэ туһалха зорил[...] өөр дээрээ абана» гэжэ Ленин хэл[...] дэг байгаа.

Коммунистическэ хүмүүжүүлгы[...] асуудалнуудаар Ленинэй хэлэһэ[...] үгэнүүд программна документ б[...] ложо үгөө һэн. Коммунистическ[...] общество байгуулжа байгаа залу[...] үетэниие хүмүүжүүлхэ гол заабар[...] үгтэһэн байгаа.

Зураг дээрэ: комсомолой III съезд дээрэ В. И. Ленин үгэ хэлэжэ байна.

Уранзураашад—Б. Иогансо[...] В. Соколов, Д. Теги[...] Н. Файдыш-Крандиевска[...] Н. Чебаков гэгшэдэй зураг[...]

Тобшо һонинууд

Кударын аймагай Культурын байшангай дэргэдэхи агитбригада мал ажалай, тарян ажалай бригаданuудта ошожо, ажалшадта концерт харуулхаяа колхозуудта гараба.

Агитбригадынхид түрүүшынгээ концертые «Коминтерн» колхозой гэшүүдтэ харуулһан байна.

М. Очиров.

***

Улан-Удын таксо-моторно ажахын коллектив Хэжэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозые шефтээ абаад, 200 тоннын багтаха силосэй нэгэ нүхэ шулуугаар барижа дүүргээд, хоёрдохииень барижа эхилээ.

Ж. Бадмаев.

***

Прибайкальска аймагай социальна тэдхэмжын таһаг ажалай наһанһаа гарагшадта, мүн бусад пенсионернүүдтэ, тэрэшэлэн олон хүүгэдтэй эхэнүүдтэ 4.365.500 түхэригэй тэдхэмжэ үнгэрһэн жэлдэ түлэһэн байна.

Г. Ильин.

***

Республикын габьяата артист Маторин Закаменай аймагай Культурын байшангай агитбригадатай хамта тус аймагай колхозуудаар ябажа, концерт харуулалсахаяа хүдөө нютаг гаралсаба.

Б. Доржиев.

***

Улан-Удын хэлхээ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэд Иволгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозые шефтээ абаһан байна. Мүнөө энэ коллектив тус колхоздо 30 хүниие гаргаад, тэрэ колхозой үбһэ хуряалгада, мүн бусад ажалдань туһалалсажа байна. Мүн колхозой библиотекынь фонддо 1000 хэһэг ном бэлэг болгон абаашажа үгэбэ.

С. Новак.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ЭЛИТЭ ЕХЭ ТЭМСЭЛШЭ

Цейлоной олониитын элитэ ажал-ябуулагша, „Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө" Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй гэшүүн доктор Удакендавала Сарананкара Тхеро гэгшын Бурят орондо айлшалһан тухай

Арадуудай дунда амгалан тайбан байдал, хани барисаа тогтоохын түлөө элитэ ехэ тэмсэлшэ, Цейлоной олониитын ажал-ябуулагша, «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй гэшүүн доктор Удакендавала Сарананкара Тхеро гэгшэ манай республикада хэдэн үдэр айлшалба.

Азиин олон арадуудай дунда Цейлоной олониитын энэ ажал-ябуулагша ехэ хүндэтэй юм. Бүри дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ Индидэ студент байхадаа, У. Сарананкара империализмын политикада эсэргүүсэн, эб найрамдалай, арадуудай хани барисаанай түлөө тэмсэжэ эхилһэн байна. Империализмда эсэргүүсэн тэмсэһэнэйнгээ түлөө тэрэ олон дахин тушаагдаһан, түрмэдэ хаагдаһан байха юм. 1941 ондо У. Сарананкара «Навалоко» («Новый мир») гэжэ журнал Цейлондо толилжо эхилһэн байна. Элдэб олон үндэһэ яһатаниие хоорондоо хани барисаатай байхые, энэ дэлхэй дээрэ энхэ амгалан байдал тогтоохые уряалһан статьянууд тус журналда толилогдодог бэлэй. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалга болон шиидхэбэринүүдые энэ журнал халуунаар дэмжэдэг һэн. Удакендавала Сарананкара Цейлондо эгээл түрүүшынхеэ эб найрамдалай тала баримталагшадай конференци эмхидхэхэ хэрэг үүсхэгшэдэй нэгэниинь байһан байна. Эб найрамдал хамгаалха Цейлоной Соведэй байгуулагдахада, У. Сарананкара тэрэ Соведэй гүйсэдхэхы органой гэшүүн, һүүлээрнь тэрэнэй секретарь болоһон байгаа.

У. Сарананкара эб найрамдал тогтоохын, ядерна буу зэбсэг хорюулхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ. Нёдондо жэлдэ Англиин водородно бомбонуудые туршажа байһые буруушааһанаа мэдүүлэн, тэрэ Рождество арал һайн дурааараа ошохо гэжэ шиидээ һэн. Олон зуун хүн тэрээнтэй хамта ошохомнай гэбэ. Ядерна буу зэбсэгэй туршалгые болюулхын түлөө тэмсэлдэ Цейлоной хүн зон хамтаран бодоо һэн.

Удакендавала Сарананкара Тхеро Бурядай АССР-тэ байхадаа, республикын ниислэл Улан-Удэ хотын үзэсхэлэнтэ гоё газарнуудаар ябаа, Иволгын, Сэлэнгын аймагуудаар аяншалаа, Байгалай загаһашадта хүрөө. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз ошожо, доктор Удакендавала колхозой ажахытай танилсаа, культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудта хүрөө, колхозой түрүүлэгшэ, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Д. Д. Очировтай хөөрэлдөө.

Цейлоной олониитын ажал-ябуулагша, эб найрамдал хамгаалха Цейлоной комитедэй секретарь, «Советскэ Союзай һонин» гэһэн газетын хэблэлшэ, философиин доктор Р. Бенерагама Удакендавала Сарананкара Тхеротой Бурят орон соогуур ябалсаа.

Эб найрамдал хамгаалха Бурядай республиканска комитедтэ Цейлоной олониитын ажал-ябуулагшад У. Сарананкара болон Р. Бенерагама гэгшэд хүн зонтой уулзажа, журналистнуудай асуудалнуудта харюусаһан байна. Энэ хөөрэлдөөн тобшоор бэшэгдэжэ, доро толилогдобо.

Асуудал. Буу зэбсэг хуряалгаха, уласхоорондын холбоо харилсаа үргэдхэхэ тухай зүбшэхэ зүйлтэйгээр байгша оной июльдэ Стокгольмдо болоһон, танай хабаадалсаһан Бүхэдэлхэйн конгресс ямар аша үрэтэйгөөр үнгэрөө гээшэб?

У. Сарананкара. Энэ конгресс хадаа эб найрамдал тогтоохын, буу зэбсэг хуряалгахын, уласхоорондын холбоо харилсаа үргэдхэхын түлөө тэмсэлшэдэй эгээл амжалта түгэлдэр конгрессүүдэй нэгэн болоо юм. Элдэб орон нютагуудта ажаһуудаг, элдэб шарайтай, элдэб һанамжа баримталдаг хүнүүд Стокгольмын конгресстэ сугларaa. Тэдэнэр Дутын, Дунда Зүүн зүгтэ Англи, Америкын хэжэ байгаа ээрхэг түримхэй ябуулгые нэгэн дуугаар буруушаагаа. Цейлоной арад зоншье энэ хорото ябуулгые мүн лэ буруушаана.

Асуудал. Хитадай Арадай Республикын мүнөө хүрэтэр Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида абтаагүй байһан тушаа юун гэжэ һананат? Цейлоной арад зон тэрээн тушаа юун гэжэ һананаб?

У. Сарананкара. Цейлон Хитадай Арадай Республикые эгээл түрүүлэн мэдэрһэн оронуудай нэгэн юм. Тиимэһээ Цейлоной арад зон Хитадые ООН-эй гэшүүн болгожо абахаяа арсадаг Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин зарим түлөөлэгшэдэй ябуулгые буруушаана. Энэ ябуулгань буруу ябуулга гээшэ.

Р. Бенерагама. Социализмын оронуудай дайсадай Хитадые мэдэрээ үгышье һаань—илгадгүй, арадай Хитад мандажа, хүн түрэлтэнэй гурбанай нэгэ хуби социализмын замаар амжалтатайгаар дабшажа ябана гэжэ би нэмэн хэлэхэ байнаб.

Асуудал. Монголой Арадай Республикын мүнөө хүрэтэр Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида абтаагүй байһан тушаа юун гэжэ һананат?

У. Сарананкара. ООН-до Монголой абтаагүй байһан ушар бүхы Азиин арадуудые доромжолһон ябадал гээшэ. Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида зарим социалистическэ оронуудай орожо, хуулита һууриия эзэлхэ гэхэдэнь, Америкын Холбоото Штадууд элдэб оронуудые тухиржа, али болохо һаад ушаруулна. ООН-до байдаг манай түлөөлэгшэ Монголой Арадай Республикые Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида абаха тухай дурадхал хододоо дэмжэдэг юм.

Асуудал. СССР-тэ, тусхайлбал Бурядай АССР-тэ айлшалжа, хараһан үзэһэн тухайгаа тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгыт?

У. Сарананкара. Энэтнай ехэ һайн асуудал байна. Танай орон соогуур ябажа, ажабайдалыетнай харахадаа бидэнэр айхабтар ехээр һонирхобобди. Советскэ Союзай бүхы арадуудай энхэ амгалан байдал тогтоохые хүсэжэ байһаниинь хэлсээнгүй элитэ. Хаанашье ябаа һаа, бидэнэр энэ эрмэлзэлгыень эли тодоор хараһан байнабди. Танай ороной хүн зон хаа хаанагүй һайн байра байдалтай болонхой, һайнаар хубсална, эдихэ хоол, үмдэхэ хубсаһаар дутанагүй. Бидэнэр Москва, Киев, Ленинградаар ябаабди. Тиихэдээ хаа хаанагүй зол жаргалтай хүнүүдтэй уулзаабди. Мүн Бурят орондошье хүн зон зол жаргалтайгаар ажаһууна. Бидэнэр Байгал ошожо, загаһашадтай уулзаабди. Тиигээд тэдэнэй ехэ һайн ажаһуудаг байһыень харахадаа, би гайхажа баярлаһан байнаб. Советскэ Союзай ямаршье нютагта ерэхэдэмнай, бидэнэрые хүн зон айхабтар һайнаар угтадаг байгаа. Хаанашье ябахадам намайе хүн зон хүндэлнэ. Харин Англи ошоходом, хара шарайта хүнш гээд, тэндэхин намайе эшхэрэлгээр угтаһан юм.

Советскэ Союз дайн сэрэгтэ бэлэдхэнэ гэжэ Англи, Америкын империалистнууд ехээр хашхаралдана. Гэбэшье, танай орон соогуур ябахадаа, бидэнэр дайн сэрэгэй бэлэдхэлэй хэгдэжэ байһые хаанашье хараагүйбди. Энэ үзэһэн хараһан тухайгаа Эхэ орондоо бусахадаа, бидэнэр Цейлоной арад зондо хөөрэжэ үгэхэбди.

Р. Бенерагама. Доктор Сарананкарын хэлээшые би бүрин зүбшөөнэб. Танай орон үнэхөөрөө гайхамшаг һайхан орон байна [...] Бурядай АССР-тэ хүн зоной ех[...] болбосоржо гэгээрэһые би [...] гайхааб. Советскэ журналистну[...] литературын хүдэлмэрилэгш[...] СССР-тэ ажаһуудаг байһандаа [...] зол жаргалтай гээшэ. Эндэ бэш[...] юумэн олон, шэнэ зохёолнуудые [...] шэжэл байхаар.

***

Москва самолёдоор мордохын[...] урда тээ Удакендавала Саранан[...] ра Тхеро Улан-Удын аэродром д[...] рэ тэрэниие мордохуулхаяа сугл[...] һан республикын олониитын ор[...] низацинуудай түлөөлэгшэдэй ур[...] үгэ хэлээ. Бүхы дэлхэй дээрэ эн[...] амгалан байдал тогтоохын түл[...] тэмсэхээр эрид шиидэнхэй бай[...] тухайгаа тэрэ үшөө дахин мэд[...] лээд, бүхы оронуудай арадууд[...] хоорондо хани барисаа бэхиж[...] лэгты гэжэ уряалба.

АХАДҮҮ МОНГОЛ ОРОНОЙ АРТИСТНАРТА АМАР МЭНДЭ!

...балсан хотын хүгжэмтэ-драмын театрынхид манай республикада айлшалжа ерээд, уран бэлигээ, мэргэжэл шадабаряа харуулжа байна

...АГ ДЭЭРЭ: (дээрэһээ доошоо): ...хүүхэн 2. Сэндэм 3. Жаргалсайхан.

Холбоо барисаагаа бэхижүүлэе

Манай театрын артистнар түрүүшынхеэ хари гүрэн гараба. Мүнөө Советскэ Союз ерээд байһандаа бидэнэр ехээр баясанабди. Манай зорилго юуб гэхэдэ, ахадүү ёһоной хани барисаагаа улам бэхижүүлжэ, совет арадай соёл культура болон искусствотай танилсаха болонобди.

Манай театр тон залуухан юм. Тиимэһээ һайн туһаламжа хэрэгтэй байна. Улан-Удэдэ ерээд, репетици хэхэдэмнай СССР-эй арадай артист Гомбо Цыдынжапов ехэ анхаралтайгаар хараа. Энээнэйнь түлөө бидэ баяр хүргэнэбди.

Эхэ орондоо бусахадаа, ахадүү бурят арадай ажахы болон соёл культурадаа туйлаһан амжалта тухай арад зондоо хэлэжэ үгэхэбди.

Театрымнай артистнар жэл бүри аймагайнгаа сомонуудаар ябажа, ажалшадта уранһайханай зүжэг наада харуулдаг һайн заншалтай болонхой. Гадна, театрынхиднай Сухэ-Баатар, Дорноговь, Хэнтэйн гэхэ мэтэ оронойнгоо бусадшье аймагуудаар ябадаг юм.

Орон дотороо ажахы болон соёл культураяа гурбан жэлэй туршада улам саашадань хүгжөөн бадаруулха зорилго Монголой арадай-революционно партиин түүхэтэ XIII съезд табиһан байна. Энэ ехэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ манайшье театрын хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө хубитые оруулалсаха ёһотой. Орон дотороо социализм байгуулжа байһан арад түмэнэйнгөө соёлой эрилтые хангахын түлөө бидэнэр оролдонобди.

Мүнөө үедэ театрнай хоёр бүлэг боложо, аян замда гаранхай. 55 хүнһөө бүридэһэн нэгэ бүлэгнай Советскэ Союз мордожо, эндэ ерээд байна. 65 хүнһөө бүридэһэн нүгөө бүлэг аймагайнгаа сомонуудаар ябажа, хүдөө ажахын ажалшадта оюун бэлигээ харуулна.

Бидэ Советскэ Союзаар ябажа дүүргээд, түрэл нютагаа бусаһан хойноо энэ оной сентябрь һарада театрынгаа тогтоһонһоо хойшо 10 жэлэй ойн гүйсэһэниие тэмдэглэхэбди.

Монгол арадай түлөөлэгшэдые хани халуунаар Бурят орондо угтаһандань ехээр баярланабди.

Лхамсүрэн, театрын хүтэлбэрилэгшэ.

Дүй дүршэлөө абалсаха

Бүри бага наһанһаа хойшо артист болохо хүсэлэнтэй байгааб. Дуушадые ехэ һонирхолтойгоор шагнажа, зүжэг наада анхаралтайгаар харадаг һэм. Уданшьегүй Забхайн аймагта хүдөөгэй уранһайханай бүлгэмдэ хабаадалсажа эхилээ бэлэйб. Һүүлээрнь Улан-Баторай гүрэнэй театрын дэргэдэ гурбан жэлэй һургуулида һуража гараа һэм. Энэ һургуулида театрые шэнжэлэгшэ, режиссёр Оюун, режиссер Ванган гэгшэд минии багшанар байһан юм.

1953 онһоо 1957 он хүрэтэр Улан-Баторай театрын режиссерой туһалагшаар хүдэлхэ зуураа, режиссернууд Оюун болон Вангантай хамта арбаад зүжэг табиһан байнабди. Казах арадай зүжэг «Арсаланги хуби», Бата-Очирой «Цоцтоб», Банзарагчин «Эмиг» гэхэ мэтэ зүжэгүүдые өөрөө табюулаа һэмби.

Чойбалсан хотын театрта хоёрдохи жэлээ хүдэлнэб. Эндэ уранзохёолшо Чултэмэй «Костюмтай хүн», Ц. Шагжинай «Түрүүшын жэл» гэжэ зүжэгүүдые табяабди. Мүнөө драматург Лодойн, хүгжэмшэ Цэндоржын зохёоһон «Хурим» гэжэ хүгжэмтэ

драма бэлдэжэ байнабди. Энэ хүдэлмэреэ дүүргээд, В. Шекспирэй «Ромео Джульетта хоёр» гэжэ трагеди табиха һанаатайб.

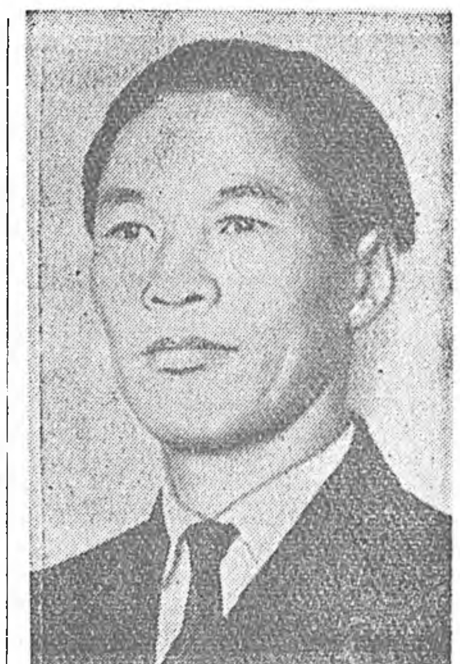
Ц. Шагжинай «Түрүүшын жэл» гэһэн зүжэг Чойбалсанай театрта амжалтатайгаар табигдаа. Мүнөө Улан-Удэдэ ерээд байхадаа, Бурят драмын театрын репертуартай танилсажа, эндэхи драматургнуудай нэгэ зүжэгые түсэбтөө оруулха һанаатайбди.

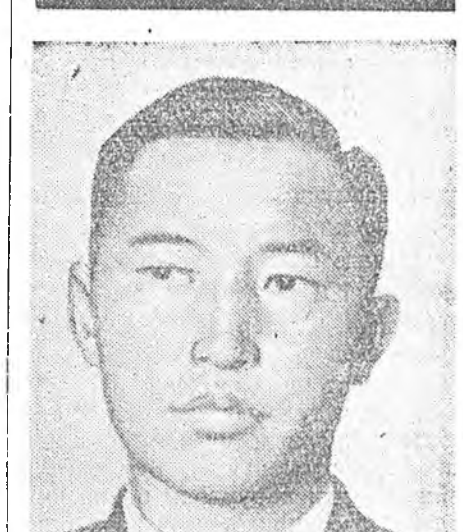
Ойрын жэлнүүдтэ театрнай хүгжэмтэ зохёолнуудые табихаар хараална. «Далан худалша» гэжэ түрүүшынгээ хүгжэмтэ комедиие 2—3 жэлэй туршада үндэһэн оперо болгожо болохобди. Бурят орондо ерээд, эндэхи оперно искусствын түлөөлэгшэд Л. Линховоин, Н. Петрова болон бусадтай, гүрэнэй филармониин артистнартай танилсаабди. Тэдэнэй мэргэжэл шадабаринь манай залуу артистнарта һайн нүлөө үзүүлхэ байна.

Һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн хүгжэмтэ зохёолнуудые харуулһан байнабди. Тиимэһээ бурят арадай оперо болон баледүүдтэй танилсаха ехэ хүсэлэнтэйбди.

Москвада болохо искусствын, литературын декадада ехэ амжалта туйлахыень ахадүү бурят артистнарта үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб.

Даваахүү, театрын уранһайханай хүтэлбэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (дээрэһээ доошоо): 1. Баатар, 2. Даша-Дондок. 3. Гочоосүрэн. **Е. Ринчиновагай** фото.

Уран бэлигтэ артистнар

Монголой Арадай Республикын Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмын театрынхид Бурят орондомнай ерэжэ, мэргэжэл шадабаряа, уран бэрхээ харуулжа, бидэнэр бүгэдые тон ехээр баясуулба. Энэ театр, тэрэнэйнь артистнаршье тон залууханууд юм. Хэдышье тиимэ байгаа һаа, наадаха, дуулаха шадабаряараа энэ театр суутай, солотой болоһон үнинэй театрнуудһаа тиимэшье ехээр дутахагүй байна гэхэдэ алдуу болохогүй.

Артистнарынь бэлигтэй һайнаар наадажа, ирагуу гоёор дуулана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүн хатар нааданайнь зүйлнүүд зохидхоноор зохёогдонхой байна. Би залуу артист Жаргалсайханай бурядаар дуулаһан дуунуудые ехээр урмашан һонирхожо шагнабаб. Тэрэнэй дуулаһан «Улаалзай», «Ангуушад» гэхэ мэтэ дуунууд мартагдашагүй. Энэ нүхэрһөө артистка Сэндэм дутанагүй. «Алтаргана», «Һургуулияа дүүргээд» гэжэ бурят дуунуудаа хүн зоной зүрхэ хүдэлгэмөөр тэрэ дуулана.

Артист Гочоосүрэн хатар танцануудые шадамар бэрхээр тааруулжа табина. Өөрөөшье һайнаар наадана.

Театрын бүхы артистнарта мэргэжэл шадабаряа улам саашадань дээшэлүүлжэ, искусствын орьёл үндэр оеэдэ дүүлихыетнай үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб.

Ч-Н. Генинов, РСФСР-эй арадай артист.

Шэнэ зохёолнуудые бэшэхэб

Би театрта хүдэлжэ эхилһээр тиимэшье үни болоогүйб. 1951 ондо Улан-Батор хотодо арбан жэлэй дунда һургуули дүүргээд, хойто жэлыень хүгжэмэй мэргэжэл олохоёо Советскэ Союз эльгээгдэһэн байгааб. 1952 ондо Римский Корсаковой нэрэмжэтэ Ленинградай гүрэнэй консерваторидо абтаа һэм. Энэ консерваториин теоретико-композиторска отделенидэ һураха зуураа, хүгжэмэй мэдээжэ багша Г. Ч. Устовольскаяда заалгааб. Эндэ һуралсахадаа дэлхэй дээрэ эгээл ехээр хүгжэһэн ород хүгжэмэй үндэһэн һууритай танилсаһан байнаб.

Ленинградай консерваториие 1956 ондо дүүргээд, Эхэ ороноо бусажа, Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмын театрта хүдэлхэеэ эльгээгдээ һэм.

Тэндэ хүдэлхэ үедөө уранзохёолшо Лодойн бэшэһэн «Хурим» гэжэ бурят драмада хүгжэм бэшээб. Энэ зохёолоо хожомынь оперо болгохо түсэбтэйбди. Энэ драмада хүгжэм бэшэхын түлөө арадай аман зохёол болон дуунуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ гэжэ оролдоһон байнаб. Дашвалбар, Цагаан Овоо, Баяндуун гэхэ мэтэ бурят сомонуудаар ябажа, арадай 100 гаран дуу суглуулжа, тэдэниие наринаар шэнжэлжэ, аянга аялгынь онсо илгаа, шэнжые ойлгожо абаха хэрэгтэй байгаа һэн.

Бурят, монгол, манай орондо ажаһуудаг бэшэшье арадуудай дуунуудые шэнжэлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Юуб гэхэдэ, манай театрта олон яһатанай түлөөлэгшэд хүдэлдэг юм. Тэрэ тоодо бурядуудшье бии.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин алдарта 40 жэлэй ойе угтуулан, «Октябрь» гэжэ магтаал (кантата) бэшээ һэм. Энэ магтаалые хоор оркестртэй хамта гүйсэдхэдэг юм. Октябриин революциин ойн баярай үдэрнүүдтэ тус магтаал анха түрүүшынхеэ гүйсэдхэгдөө бэлэй.

1961 ондо Монголой арадай революциин 40 жэлэй ой гүйсэхэ юм. Агууехэ энэ һайндэртэ ороноймнай бүхы ажалшад бэлдэжэ байнхай. Энэ ойн баярай һайндэртэ зорюулжа, «Шэнэ Монгол» гэжэ ехэ кантата гү, али симфони бэшэхэ түсэбтэйб.

Мүнөө совет Бурят орондо ерээд байхадаа, бурят арадай дуунууд болон эндэхи композиторнуудай зохёолнуудтай һайнаар танилсажа, һайн зүйлнүүдыень халан абалсажа, өөһэдынгөө мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ зорилготойб.

Цэндорж, композитор.

Ходоодоо ерэжэ байгыт

Мүнөө албанай хэрэгээр Улан-Удэ ерэхэдээ, Монголой Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмын театрын артистнарай эндэ ерээд байһан үетэй дайралдажа, тэдэнэй табиһан һайхан концертые хаража, ехээр баярлабаб.

Чойбалсан хотын театрын артистнарай концерт хараад байхадаа, ахадүү Монголой Арадай Республика дотор ажаһуудаг олон тоото арадуудай гоё һайхан дуунууд болон хатар наадануудые нюдөөрөө хаража, шэхээрээ шагнажа, тон ехээр һонирхободи.

Монголоор дуулагдаһан «Партида алдар соло!», «Шивээ хаягта» гэжэ дуунуудай аялга арад зоной сэдьхэлһээ урган гараһаниинь эли. Артистнууд Баатарай дуулаһан «Сийлэн бор», Цэрэнчимэдэй—«Ванлы», Шархүүхэнэй — «Жаахан шарга» гэжэ монгол дуунуудай аялга нугалбаринь ехэ һайхан байна.

Монгол арадай аман зохёолоор Гочоосүрэнэй табиһан «Шоно ба эшэгэд» гэжэ хатар наадан, мүн «Казах хатар» шадамараар зохёогдонхой. Хүгжэмыншье ирагуу гоё, хүн зондо ойлгосотой байна.

Хүршэ Монгол уласай артистнар саашадаашье манай республика ерэжэ, арадайнгаа гоё һайхан искусство харуулха бээз гэжэ найданаб.

Д. Цыцуренов, Ториин РТС-эй хүдэлмэрилэгшэ.

Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмын театр

...баран мандажа байгаа ажа... соёл культуратай ахадүү ...лой Арадай Республикын ай...дай нэгэн — Чойбалсанай ай... театр арбан жэлэй саана хү... уранһайханай бүлгэмүүдэй ...тэй бэрхэ залуушуулһаа бүри...тогтоһон байгаа. Анхан тэрэ ...та мэргэжэлтэй гансашье ар... байгаагүй, харин ажалшан ...й дундаһаа бэлиг шадабаряа...лагарһан хүбүүд, басагад ерэ... театрын творческо замай эхи ...һан юм. 1948 ондо Чойбалсан ... ажалшад, алба хаагшад ...зохёолшо Ойдобой «Зам» гэжэ ... хаража, шэнэ театрын түрүү... амжалтада үндэр сэгнэлтэ ...бэлэй. Тэрээнһээ хойшо үн... арбан жэлэй хугасаада ...рын коллектив хүгжэмтэ дра...олоороо дуулалгын, зүжэг ...уулан табилгын, балетнэ искус... талаар мэргэжэлээ жэлһээ ...дэ дээшэлүүлэн дабхижа ерээ. ...атрын хурдан түргэнөөр хүгжэ... байһаниие нимэ баримтанууд ...элнэ: театрын бии боложо бай...эдэ 32 хүн артист тоотой бай...аад, мүнөө 120 хүн хүсэд мэр...нги артистнар болонхой; арти...рынь балет, зүжэг, арадай ин...ментнүүдэй оркестр гэхэ мэтэ ... искусствын элдэб мэргэжэл ...аланхай.

...йбалсанай аймагай хүгжэмтэ...рын театрын концерт хараад ...даа, энэ театр монгол айма...айнгаа дунда эгээл эрхим ...рынь байгаа ха гэжэ һанахаар ...оно. Л. Ванганай «Эмчинэр», ...коо жолооч», «Урагшалах зам», ...агдорж Намдык хоёрой «Залуу ... мүн бэшэшье зүжэгүүдые сценэ дээрэ найруулан табихынгаа хажуугаар, энэ театрынхид совет болон харин гүрэнүүдэй уранзохёолшодой пьесэнүүдые зүжэглэдэг болоһон байна. Жэшээнь, А. Корнейчугай «Платон Кречет», «Калиновая роща», агууехэ А. П. Чеховэй «Баабгай», Г. Николаевагай «Түрүүшын хабар» гэхэ мэтэ.

Энэ театр һаяхан бии болоод байхадаа, «Учартай гурбан толгой» (либреттэнь Нацагдоржын, хүгжэмынь Дамдинсүрэнэй) гэжэ оперо табяа һэн.

Оперо табиһан театрын урда творческо үргэн зам нээгдэһэн, шэнэ шэнэ амжалтада артистнарые зоригжуулһан юм. Театрын сценэ дээрэ энэ оперо гурбан зуугаад дахин табигдажа, залуу зүжэгшэдэй нэрэ хүндые өөдэнь үргэһэн байгаа гэхэдэ алдуугүй. Тэрэнэй удаадахи «Далан худалша» (либреттэнь Ойдобой, хүгжэмынь Дамдинсүрэнэй) гэжэ оперо мүнөө болотор сценэ дээрэ табигдаһаар, үшөөшье удаан табигдахал байха.

Чойбалсанай залуу наһа харуулһан «Цогын идэр нас» (либреттэнь Оюун Зандра хоёрой, хүгжэмынь Дамдинсүрэнэй) гэжэ хүгжэмтэ драма баһал харагшадта һайшаагдан магтуулһаар.

1953 ондо Улан-Баторта болоһон харалгада Чойбалсанай аймагай театр Лодойн «Нөхөрлөл», француз уранзохёолшо Рожегэй «Полковник Постер гэмээ мэдэрбэ», мүн «Павлик Морозов» гэжэ үхибүүдтэ зорюулагдаһан зүжэгүүдые бэлдэжэ ерэһэн байгаа. Монголой Арадай Республикын правительство залуу театрын хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, эгээл эрхим дүрбэн артистнартань Монголой Арадай Республикын габьяата артистын нэрэзэргэ олгоһон юм. Тэдэнь хэд бэ гэбэл: бэлигтэй бэрхэ зүжэгшэ Дарисүрэн, артистнар Банзарагчи, Цэрэндаш, хүгжэмшэ Жамбал болоно. Манай Бурят орон айлшалжа ерэһэн артистнарай дунда Түбдэн Дорж, режиссер Дорж Готоб, артист Дондок, режиссерын туһалагша Жамбаларагчи болон бусад оюун бэлигтэн олон. 1950 онһоо хойшо тус театрта ехэ бэлигтэй хатарша Гочоосүрэн хүдэлнэ. Энэ нүхэр театрта ерэхынгээ урда тээ мал адуулжа ябаһан байгаа. Арадайнгаа хатар, дуунда дуратай, бэлиг шадабаряа ажалша малша арадтаа сүм үгэхэ хүсэлтэй байһан тулада даа эрхим хатаршан болоһон, мүнөө театрын балетмейстер юм. Гочоосүрэнэй табиһан хатарнууд тэрэнэй мэргэжэл ехэтэй, хатар найруулхадаа һүбэлгэн, һанажа ядадаггүй шанарыень гэршэлжэ үгэнэ. Мүнөө Монгол орондо бэлдэгдэжэ байһан «Хурим» гэдэг хүгжэмтэ драмын хатарай сюита Гочоосүрэн найруулан табижа, концерт харагшадые тон ехээр баярлуулна.

Гочоосүрэн хатар, балет табихадаа арадай урданай ёһо заншал харуулһан наада, хатар бэрхээр хэрэглэжэ, тэдэнээ мүнөөнэй удхада оруулжа шададаг. Гочоосүрэн «Һалгай, баруунгүй» мүнөө баледэй либреттэ зохёоно, шэнэ шэнэ хатар бэлдэнэ. «Шоно ба эшэгэд» гэһэн нэрэтэйгээр тэрэнэй найруулан табиһан хатарынь хурсаар зохёогдоод, олондо һайшаагданхай.

Уранһайханай бүлгэмһөө шалгаран гаража, театрта ерэһэн хатаршан Санжилма найман жэл театрта хүдэлхэ зуураа, монгол хатар гээшые эрхимээр шудалжа, тэрэнээ улам нарижуулан һайжаруулхынгаа хажуугаар, режиссерой хүдэлмэридэ саг үргэлжэ хабаадалсана. Санжилма монгол, бурят дууе хонгёо хоолойгоор, мэргэжэл ехэтэйгээр дууладаг.

Театрын хормейстер Баатар баһал уранһайханай бүлгэмһөө шалгаржа гараһан байна. Чойбалсанай аймагай нэлэнхы нэмжээ талын дунда түрэһэн энэ хүбүүн Улан-Батор хотын хүгжэмтэ-драмын театрһаа эхилжэ, искусство тээшэ зоримгой алхажа ороһон юм. Хормейстер Баатар өөрөөшье дуулахадаа яһала бэрхэ. «Ойты, калинушка» гэжэ ород арадай дууе ханхинаса, хүнхинэсэ дуулаад, концерт харагшадые ехээр баярлуулаа. Мүн «Сиилэн бор» гэжэ монгол арадай дуу ехэ һайнаар дуулаа. «Алтаргана», «Сургуулияа төгөсгөө», «Ёохор» гэжэ бурят арадай дуунуудые артистка Сэндэм дуулажа, оперо, баледэй театраар дүүрэн һууһан бурят, ород зониие баһал ехээр хүхеэгээ. Энэ басаган уранһайханай бүлгэмһөө ерээд, театрта табахан жэл хүдэлжэ байбашье, монгол, бурят дуунуудые дуулахадаа угаа шадамар болоо.

Чойбалсанай аймагай хүгжэмтэдрамын театрта бэлигтэй бэрхэ залуушуул жэлһээ жэлдэ ерэжэ байдаг. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада театр руу бүришье олоороо «урдадаг» болошоо. Арбадахи класс дүүргэмсээрээ театрта хүдэлхэеэ ерэһэн Жаргалсайхан ирагуу, хонгёо хоолойтой дуушан болонхой. Жаргалсайхан Москвада болоһон Бүхэдэлхэйн залуушуулай VI фестивалиин лауреат юм.

«Хүдэр дунгүй нютаг», «Анчадаа угтая», «Улаалзай» гэжэ бурят арадай дуунуудые Жаргалсайханай ирагуу һайханаар татахада, хүн зоной гайхалсаһан гээшэ тэнсэлгүй.

Нёдондо жэл Сүхэ-Баатарай аймагта мал адуулжа ябаһан Шархүүхэн монгол дуунуудые баагүй бэрхээр дууладаг байба. Утаар уянгатуулжа дуулагдадаг «Жаахан шарга» гэжэ монгол дуу Шархүүхэнэй шадамараар дуулахые шагнахада, сэдьхэл ханал сээжэһээ халидаг байба.

Энэ театрта нёдондо жэлһээ хүдэлһэн залуу дуушан Цэрэнчимэд гэдэгэй «Ванлы», мүн «Сагаан шаазан» гэжэ монгол арадай шог дуунуудые таһалдуулжа, утаар татажа байжа, энеэдэтэй зугаатайгаар дуулахадань баһал зохид даа.

«Нэгэдэлдээ элсэе» гэжэ бурят дуу артистнар Пүрэвжав Санжилма хоёр һайханаар дуулаа.

Үзэмшэн угсаатанай «Сэдьхэл», композитор Цэндоржын зохёоһон «Дурна зүгэй тала» гэжэ дуунуудые эхэнэр бүлэгэй бэрхээр, хүгжэмэй нугалбари соо гүйсэдхэхэдэнь хормейстер Баатарай шадамар найруулга эли бодо тодорно.

Хүгжэмшэ Бадмын найруулан һайжаруулһан монгол дуунуудые арадай хүгжэмэй квартедэй (дүрбэн инструментын) гүйсэдхэхэдэнь шэхэндэ зохид, сэдьхэлдэ һайханаар дуулдаа. Хүчир дээрэ авторынь наадаа. Эрээнхүү, Хорлоо, Дагва гурбанай монгол хүгжэмэй хэрэгсэл дээрэ монгол дуунуудые гүйсэдхэхэдэнь мүн лэ ирагуутан соностодог байба.

Чойбалсанай аймагай хүгжэмтэдрамын театрын коллектив олон зүжэг, хүгжэмтэ драмын зохёол арбан жэл соо найруулан табяа. 1957 ондо бурят драматург Ц. Шагжинай «Түрүүшын жэл» гэжэ пьесэ залуу режиссер Даваахүү найруулан зүжэглөө һэн. Томо томо зүжэгүүдһээ гадна, 40 шахуу багахан пьесэ, 50 гаран концерт энэ театр табиһан байна. 13 хүнһөө бүридэһэн арадай хүгжэмэй оркестр мэргэжэл ехэтэй хүгжэмшэ, композитор Цэндоржын хүтэлбэри доро шэнэ шэнэ хүгжэмтэ зохёол гүйсэдхэдэг болонхой.

Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмын театрын эбтэй эмхитэй коллектив саашадаа творческо эдэбхи үүсхэлээ улам хурсадхажа, үдэрһөө үдэртэ мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, сценэ дээрэ асари ехэ амжалтануудые туйлаһай даа гэжэ юрөөхэ дуран хүрэнэ.

Хүндэтэ айлшадтаа шэнэ амжалтануудые хүсэе!

А. ПЛИШКИНА, Улан-Удын хүгжэмэй училищиин директор.

Спорт

Мэргэн буудагшадаймнай илалта

Байгша оной августын 4-дэ өөhэдынгөө спортсменүүдые Эхэ оронойнгоо ниислэл хото Москва үдэшэхэдөө «республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалжа ерэгты» гэhэн захяа үгэhэн байгаабди.

Капитан П. П. Николаев түрүүтэй мэргэн буудагшадай командада мастернууд: В. Г. Варфоломеев, В. Л. Орликов, нэгэдэхи разрядай буудагшад: Ц. Б. Бальжиев, А. М. Яковлев, Ю. О. Жамбалов, А. Д. Докучаева, С. Неродова, Н. Серебрякова гэгшэд оролсоhон байна.

Российска Федерациин түрүү hуури эзэлхын түлөө буудалгын мүрысөөнэй түрүүшын үдэрhөө эхилэн манай спортсменүүд буудалгаар hайн үрэ дүн харуулhан байха юм. Тэдэнэртэ 5 упражненеэр республикынгаа нэрэ хүндэ хамгаалха эрхэ үгтэhэн байгаа. Мүрысөөндэ хабаадалсаад байхадаа манай спортсменүүд ТВ—5, МП—4 упражненинүүдээр 1-дэхи hуури, бусад гурбан упражненинүүдээрнь хоёрдохи hуури эзэлээ.

Мүрысөөндэ хабаадалсаhан 14 командануудай дундаhаа 5 упражненеэр 9 балл абажа, манай командын эрэшүүл 1-дэхи hуури эзэлhэн байна.

Командамнай эхэнэрнүүдтэйгээ хамта бүхы дээрээ Федераци дотороо хоёрдохи hуури эзэлбэ.

Револьвер буугаар сагаалса буудалгада 1-дэхи разрядай буудагша Яковлев тудажа болохо 300 очкоhоо 290 очко абажа, нэгэдэхи hуури эзэлээд, Федерациин чемпионой лентэ, 1-дэхи шатын диплом абаба.

Буудалгын спортын мастер Варфоломеев бага калибртай буугаар буудахадаа 1-дэхи hуури эзэлээ. Тиихэдээ тудажа болохо 600 очкоhоо 554 очко абаа. Армейскэ винтовкоор буудахадаа энэ нүхэр 2-дохи hуури эзэлhэн байгаа. Тэрээндэ 1-дэхи шатын диплом, Российска Федерациин чемпионой лентэ барюулагдаhан байха юм.

Республикымнай мэргэн буудагшад командаараа хоёрдохи шатын дипломдо хүртөө. Тэрэшэлэн спортсменүүд П. П. Николаев, В. Г. Варфоломеев, Ц. Б. Бальжиев болон бусад буудагшад мэргэн буудагшадай Бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадалсахын тула Российска Федерациин командада оруулагданхай.

Зураг дээрэ: Российска Федерациин түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадагшад (зүүн гарhаа) Т. Кикимов, Н. Серебрякова, С. Неверова, Ю. Жамбалов байна.

А. Егоровой фототекст.

Параа hайнаар бэлдэнэ

Толгой уулын орьёл үндэрэй хормойhоо эхилээд, Булагай тала, гүбөөнүүдээр үргэлжэ нэмжыгшэ халюурма шэниисын таряанай хоорондуур баhал үргэн ехэ, шэнэ хахалhан парай газар харалан харагдана.

Эндэ Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой 1-дэхи комплексно бригадын механизаторнууд ерэхэ жэлэйнгээ таряанай ургасада hаналаа табин, параа хоёрдохёо хахалжа, hайнаар элдүүрилжэ байнхай. Тус бригадынхид бүхыдөө 450 гектар пар хоёрлон хахалжа, түсэбөө 100 процент дүүргээд байнхай. Бригадын тракторист, прицепщик бүхэн трактор болон анзаhаяа хаhа сагтань, hайнаар заhабарилжа, нэгэшье hаадгүйгөөр, хоёр халаанда хүдэлгэнэ. Эндэ түрүү тракторист нүхэр Ф. Зарипов «Беларусь» маркын тракторaар халаан бүридэ 5,3 гектар даабариин орондо, 6—6,5 гектар хахалдаг байха юм. Мүн трактористнар нүхэд М. Брыков, И. Югов, М. Кудрявцев гэгшэд тус тустаа «ДТ-54» тракторaар халаан бүхэндэ 9,5—9,7 гектар эрхим шанартайгаар хахалжа, даабаряа 130—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

В. Башаров.

hурагшадай туhаламжа

Кяхтын соёл гэгээрэлэй hургуулиин хэдэн hурагшад Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ерэжэ, ажалай практика гараба.

Тэдэнэр Мүтэ, Сонин, Хөөбээтэ гэжэ газарнуудта байдаг hаалиин гүүртэнүүдые шефтээ абажа, малшадай байдаг гэрнүүдые лозунг, плакадуудаар гоёон шэмэглэhэн, малшадай абаhан социалистическэ уялгануудые уран hайханаар бэшэhэн байна. Эндэхи клуб соо hонирхолтой концерт колхознигуудта харуулаа. Экран дээрэ харуулагдадаг газетэ гаргаа.

Гадна малшадтай элдэб темэнүүдээр хөөрэлдөө үнгэргэhэн, фермэнүүд дээрэ «Дайшалхы хуудаhа» гаргалсаhан байна.

Р. Гомбоин.

Поль Робсон Москвада ерээд байна

Элитэ ехэ артист, Америкын олониитын ажал-ябуулагша, эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэ Поль Робсон Советскэ Союзда ерээ hэн. СССР-эй Культурын министерстводэ августын 17-до москвагайхид Поль Робсонтой уулзаа. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ центральна стадионой спортын ордон соо Москвагай арбан хоёр мянган хүн зон сугларaа.

СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, гүрэнэй, олониитын ажал-ябуулагшад, уранзохёолшод, эрдэмтэд, искусствонуудай мастернууд, ажалшадай олон тоото түлөөлэгшэд ложонуудта hуугаа. Москвада байдаг түлөөлэлгын хэдэ хэдэн зургаануудые толгойлогшонор байлсаа.

Совет хүнүүдэй ехэ хани, гайхамшагта артист, эб найрамдалай болон арадуудай зол жаргалай түлөө элитэ ехэ тэмсэлшэ Поль Робсоной Советскэ Союзай ниислэл хотодо ерэhэн тухай ехэ баяртайгаар мэдээсэнэб гэжэ сугларагшадта хандан үгэ хэлэхэдээ, РСФСР-эй габьяата артист Всеволод Аксенов мэдүүлээ. Зал соо сугларагшад хүл дээрээ зогсожо, нэрьесэ альга ташан, хүндэтэ айлшанаа угтаа. Олон үхибүүд сценэ дээрэ гаража, Робсондо сэсэгүүдые барюулаа. Тон олон сэсэг барюулагдаа. Минутын үнгэрөөд байхада, томо баглаа сэсэгэй саанаhаа артистын баясхаланта нюур арайхан гэжэ харагдажа байба. «Эб найрамдалай хэрэгэй түлөө тэмсэлшэ Поль Робсондо амар мэндэ!», «Поль Робсондо ура!» гэhэн юрөөлнүүд зал соо дуулдаба. Бүри шанга альга ташалган болоно.

Поль Робсондо хандан үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй Композиторнуудай союзай генеральна секретарь Т. Н. Хренников сугларагшадай, советскэ хүгжэмшэдэй, олон миллион ханинарайнь болон тэрэнэй оюун бэлигые hайшаагшадай зүгhөө амаршалга хүргөө.

Артистын hамган, олониитын элитэ ажал-ябуулагша Эсланда Робсоной сценэ дээрэ гарахадань, москвагайхид тэрэниие мүн лэ халуунаар амаршалаа.

Поль Робсон сэдьхэлээ ехээр хүдэлгэн, өөрынгөө мэдэрэлые элишэлхэ үгэ оложо ядажа байгаад ородоор хэлээ.

— Ехэ hайн даа. Нью-Йоркдо советскэ ханинартаяа уулзахадаа Москва заабол ошохоб гэжэ би хэлэhэн байгааб. Таанадай намда туhалhанай ашаар би эндэ ерэжэ шадаад байнаб. Би эндэ үни болохоб. Үшөө оло дахин ерэхэб.

Уулзалгын эмхидхэгдэhэнэй түлөө Поль Робсон ехэ баясхалан хүргөө. Бүхы хүн зондо эб найрамдалай угаа ехэ удхашанартай байhые тэрэ онсолон тэмдэглэбэ. Тобшо үгынгөө түгэсхэлдэ, Поль Робсон Пабло Нерудэй үльгэршэлэн бэшэhэн поэмэhээ уншаа.

Зал соо рояллиин абяан дуулдаад, нэрьемэ альга ташалган болоо. Тиигэжэ, Дунаевскиин зохёоhон «Эхэ орон тухай дуунай» аялган зэдэлбэ. Ороной алдар солые онсолон тэмдэглэжэ:

Урматайл хүнэй hайхан амисхаал

Ондоо иимэ орон үгы юм,—гэжэ артист ород хэлэн дээрэ дуулаба.

Поль Робсон олон дуу дуулаа. Тэдэнэй дунда түрэлхи негрнүүдэйнь дуунууд байлсаа. «Эй, ухнем», «Ноченька» гэhэн ород арадай дуунуудые дуулахадань хүн зон бүришье ехээр hонирхоо.

Концертын үедэ Робсон … ород, француз, немец, хита… нүүд дээрэ дуулаhан байна…

Поль Робсон орон соогу… шалхаяа гарахань. Ташке… чидо, Сухумида хүрэхэ, да… аяншалжа, Ялтада ошохо… гээд, Москвада бусажа ерэ…

Уран үгэнүүдэй мастер, Р… эй габьяата артист Всевол… нов, пианистнуудай уласхо… конкурсын лауреат Сергей … ский концертдэ хабаадалса…

* *
*

Мэдээжэ дуушан, Америк… ниитын элитэ ехэ ажал-ябу… эб найрамдалай түлөө тэ… Поль Робсон өөрынгөө hамг… ланда Робсонтой хамта га… оронуудтай хани барисаа, к… на холбоо байгуулха совет… обществонуудай союзда авгус… най үглөөгүүр ороhон байна… час үлүүтэй саг соо хөөрэлд… Поль Робсон, тэрэнэй hамга… байдал тухайгаа, зохёохы х… ри, эб найрамдалай, ара… хоорондын хани барисаана… туhада зорюулан хэжэ… ниитынгээ ажал-ябуулга ту… лэжэ үгөө. Советскэ Союз… тэрэнэй культура тушаа Ам… Холбоото Штадуудта хүн зо… ехээр hонирходог боложо… гэжэ Поль, Эсланда Робсон… солон тэмдэглэбэ.

Гадаадын оронуудтай ха… рисаа, культурна холбоо ба… советскэ обществонуудай … хүгжэмэй болон театральна… нүүдэй бюро энэ үдэр Поль… сонтой уулзалга эмхидхээ. С… культурын элитэ ехэ ажал-я… шад—композиторнууд, хүгж… артистнууд, уранзохёолшод … га дээрэ байлсаа. (ТА…

Фредерик Жолио-Кюрие хүдөөлүүлгэдэ ошобо

Франциин ехэ эрдэмтэ, олониитын элитэ ажал-ябуулагша, эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэ, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй түрүүлэгшэ, «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлhэнэй түлөө» уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат Фредерик Жолио-Кюрие хүдөөлүүлгэдэ хабаадалсахын тулада советскэ олониитын түлөөлэгшэд—академик Д. В. С… цын, уранзохёолшо И. Г. Э… Москваhаа Париж орохоёо … ледоор ниидэн гараа.

(ТА…

Уhа тамаралгаар мүрысэбэ

Байгша оной августын 17-до hэрюун hалхитайшаг үдэр байба. Энэ үдэр эртэ үглөөнhөө Улан-Удэ хотын ажалшад уhанда тамаралгын станци руу субажа эхилбэд.

Республикын хэдэн спортивна обществонуудhаа түлөөлэгдэhэн команданууд үдэрэй 12 часта тэндэ жагсаба. Тэдэнэр 1959 оной июль hарада уhа тамаралгаар РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө Ленинградта үнгэргэгдэхэ финальна мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө ерэhэн байгаа. Мүрысэгшэд нэгэн доро республикынгаа түрүү hууриин түлөө тулалдаа.

Эхэнэрнүүд болон эрэшүүл 100—400 метртэ, эрэшүүл 100 метртэ нюрган дээрээ өөдөө харан тамараа.

Энэ мүрысөөндэ «Динамо», «Труд», «Спартак» гэжэ спортивна обществонуудай эрэшүүл, эхэнэрнүүдhээ бүридэhэн команданууд хабаадалсаба.

100 метрын тамаралганда эхэнэрнүүдэй дундаhаа «Труд» обществын командын спортсмен Ковальчук илажа, уhа тамаралгаар 1958 оной республикын чемпион болоо. Хоёрдохи hуурииe Маркова («Спартак») эзэлбэ.

Эрэшүүлэй дундаhаа нэгэдэхи hуурииe спортсмен Ступен гэгшэ эзэлээд, Бурядай АССР-эй чемпионой нэрэзэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи hуурииe спортсмен Марков («Спартак») эзэлээ.

Нюрган дээрээ өөдөө хаража тамаралгаар Н. Удалов («Труд»), бусад тамаралгануудаар Л. Воронцов («Труд») түрүү hуури эзэлжэ, уhанда тамаралгаар 1958 оной чемпионууд болонхой.

400 метртэ тамаралгын болоходо залуу спортсмен В. Н. Соколов («Спартак») түрүү hуури эзэлжэ, Бурядай АССР-эй чемпионой нэрэзэргэ абаба. Командануудай дундаhаа 1314 очко абаhан «Труд» гэжэ спортивна обществын команда түрүү hуури эзэлбэ. Хоёрдохи hуури «спартагайхид», гурбадахи hуури «Динамо» обществынхид абаhан байна.

Энэ мүрысөөндэ «Урожай», «Буревестник» болон бусад командануудhаа нэгэшье спортсмен хабаадалсаагүй.

Б. Шагжитаров.

Хилын саанаhаа

Албаниин Ажалай партиин Центральна Комитедтэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй үгэhэн бэлэг

ТИРАНА, августын 17. (ТАСС). Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй бэлэгые—научна коммунизмын үндэhэ hуури табигша Карл Марксын ажал-ябуулгые харуулhан «Страницы великой жизни» гэжэ документальна фильм Албаниин Ажалай партиин Центральна Комитедтэ Советскэ Союзhаа Албаниин Арадай Республикада байдаг элшэн сайд В. И. Иванов үсэгэлдэр дамжуулан үгэбэ.

Фильм дамжуулан үгэлгын ёhололдо АПТ-гэй ЦК-гэй секретарьнууд Хюсни Капо, Лири Белишова, АПТ-гэй ЦК-гэй гэшүүд байлсаа.

ООН-эй Генеральна Ассамбле… онсо яаралтай тусхай сесси…

Августын 18-най үглөөнэй заседани

НЬЮ-ЙОРК, августын 18. (ТАСС). Ливанда США-гэй, Иорданида Англиин сэрэгэй интервенци хэhэнhээ уламжалан Дүтын болон Дунда Зүүн зүгтэ тохёолдоhон байдал тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэ ООН-эй Генеральна Ассамблейн онсо яаралтай тусхай сессиин мүнөөдэрэй заседани дээрэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Үглөөнэй заседаниин эхилхэдэ, Иорданиин түлөөлэгшэ Рифаи иигэжэ мэдүүлбэ. Англиин сэрэгүүдэй Иорданида ороод байhые манай правительство имагтал «саг зуурын хэмжээн» гэжэ тоолоно. Гэхэ зуура, Иорданиhаа эдэ сэрэгүүдые гаргаха болзор тухай юушье хэлээгүй.

Дүтын болон Дунда Зүүн зүгтэхи мүнөөнэй шанга байдалые hуларуулхын тулада Ливан болон Иорданиhаа Америкын, Англиин сэрэгүүдые гаргаха зорилгодо хамагай түрүүндэ Генеральна Ассамблей гол анхаралаа хандуулха ёhотой гэжэ Румыниин делегациие толгойлогшо Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Буначиу онсолон тэмдэглэбэ. США Англи хоёрой хэhэн зэбсэгтэ интервенци хадаа ООН-эй Уставые бүдүүлигээр эбдэhэн ябадал болохо байhан дээрэhээнь тэрэниие Генеральна Ассамблей тэсэжэ шадахагүй байна. Араб гүрэнүүд, дэлхэйн бусад ямаршье гүрэнүүд өөhэдтөө таарамжатай политическэ засаг түрэ тогтоохо бүрин эрхэтэй юм. Таарамжатай политическэ хүтэлбэрилэгшэдые hунгаха, гүрэнүүдэйнгээ арадуудай аша туhада таарамжатай гадаадын политика ябуулха тэдэнэр бүрин эрхэтэй юм.

Эдэ бүхы асуудалнуудай баруун гүрэнүүдэй ниислэл хотонуудта шиидхэгдэжэ, тэдэ шиидхэбэринүүдээ араб арадуудта зэбсэгэй хүсөөр баадхадаг үе саг үнгэрөө гэжэ Буначиу үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Колониальна арга методүүдhээ, баруун гүрэнүүдэй сэрэгэй интервенциhээ араб гүрэнүүдэй арадуудые хамгаалха гээшэ дэлхэйн бүхы ехэ, багашье оронуудай хам… рэг болоно гэжэ Румыниин … ци тоолоно гээд Буначиу мэ… Урда тээнь далайн ябаган сэ… Латиин Америкын эрьедэ … байгаа hаа, мүнөө Араб Зүүн… оронуудта далайн ябаган сэ… парашютистнууд олон бо… саашадаа Ази, Африкын буса… нуудта тэдэнэр орожо болох… на. Хүсэ хэрэглэхэ ябадалд… табиха саг тулажа ерээ.

Эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанха… далайнгаа түлөө, баялигаа өө… гөө hанаашаар хэрэглэхэ эрх… лөө тэмсэжэ байhан араб ар… та румын арад, Румыниин … тельство талархана. Англо-… канска сэрэгүүдэй Иордани… ванай газар дээрэ байhан лэ… Дунда Зүүн зүгтэхи амгала… далда аюул тохёолдоhоор лэ… гэжэ Румыниин делегаци то… Хариин сэрэгүүдые Ливан … Иорданиhаа гаргаха гээшэ … зүгтэ эб найрамдал хангаха … түрүүшын, тон яаралтай хэ… болохо ёhотой. Энээниие бэ… бэл, дурсагдаhан райондохи… тическа, экономическа бусад … ла асуудалнуудые шиидхэлгэ… hалха байна гээд Буначиу ү… түгэсхэлдэ мэдүүлээ.

Удаань Аргентинын түлөө… Баррос Уртадо үгэ хэлэбэ. … юрэнхы үгөөршье hаа, Лива… лон Иорданиин дотоодын хэ… тэ зэбсэгтэ хүсөөр хамаарал… руушааhан байна.

Индиин делегат А. Лал үгэ… хэдээ, иигэжэ мэдүүлээ. … нально-сүлөөрэлгын хүдэлөө… байhан араб арадуудые мана… вительство болон арад hай… Шухала событи болгошо Ир… революциие тэрэ түсгаар hа… гаа. Ерээдүй тухай асуудала… нэр газаа тээhээ хэнэйшье … ралтагүйгөөр өөhэдөө шиидхэ… той гэжэ Индиин түлөөлэгшэ … дүүлээ.

Үглөөнэй заседани дээрэ Г… түлөөлэгшэ мүн лэ үгэ хэлэб…

Уранзураашын гэртэ музей нээгдэбэ

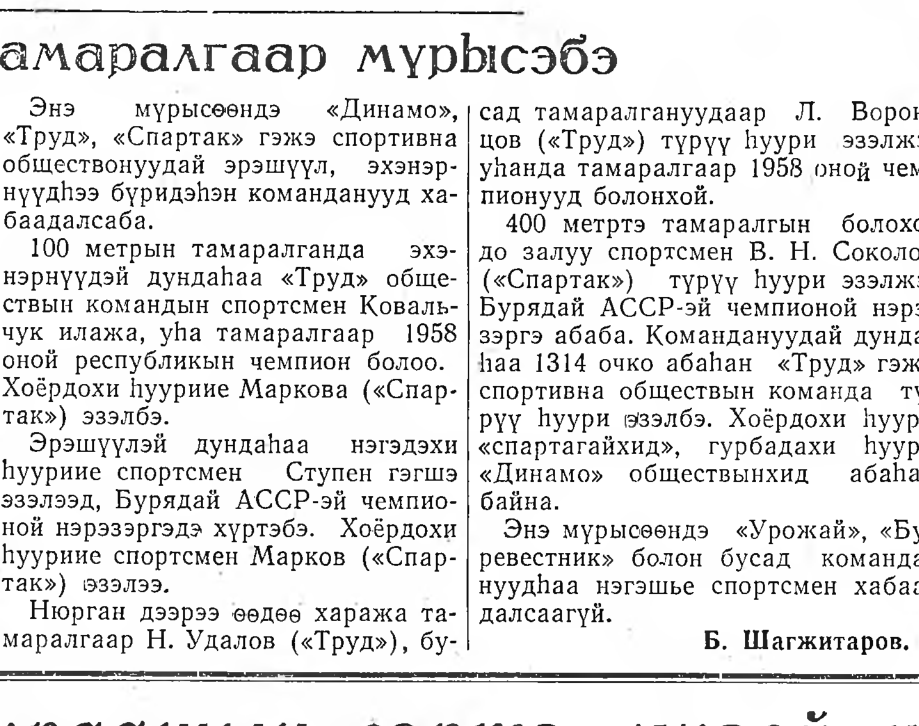
Бурядай АССР-эй арадай уранзурааша Ц. С. Сампилов республика дотороо элитэ ехэ уранзурааша байhан юм. Тэрээнэй олохон зохёол орон дотор мэдээжэ, hонирхогдодог болонхой.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин аша габьяагаар эрхэ олоhон бурят арадай дундаhаа республикымнай түрүүшын уранзурааша Ц. С. Сампилов урган гаралсаа.

Ц. С. Сампиловай зохёол түрэл арадайнгаа ажабайдалтай, тэрэнэй революциин хойто тээхи үеын соёл культурын хүсэн түгэс хүгжэлтэтэй нягта холбоотой.

Хаанта засагай үедэ баяшуулай барлаг ябаhан Ц. С. Сампилов Октябриин Агууехэ социалистическэ революциин илан мандаhанай hүүлээр зурагай ажал эрхилжэ, hүүлшынгээ жэлнүүд хүрэтэр тэрэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhэн байна. Тиигэжэ Цыренжап Сампилович Сампилов элитэ ехэ уранзурааша, гүрэнэй ажал-ябуулагша болоhон байна.

1940 ондо бурят искусствын түрүүшын декадада бэлэдхэлэй үеэр Ц. С. Сампилов ехэ хүдэлмэри бүтээhэн юм. Мүн тэрэ жэл Москвада, Зүүн зүгтэхинэй соёл культурын музей дотор Бурядай зураглан харуулдаг искусствын выставкэ нээгдэhэн байгаа. Тэндэ Цыренжап Сампиловичын хэдэн арбад зураг табигдаhан байха. Тэдэнь бэлигтэ

уранзураашын гайхамшаг ургалтые гэршэлэн харуулаа hэн. Бурядай зураглан харуулдаг искусствые хүгжөөлгэдэ ехэ габьяатай байhанайнгаа түлөө Ц. С. Сампилов РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшын нэрэзэргэдэ хүртөө бэлэй.

Тэрэшэлэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ, мүн тэрэнэй hүүлэй жэлнүүдтэшье уранзурааша ехэ хүдэлмэри бүтээгээ.

Ц. С. Сампилов республикынгаа ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байhан юм. 1950 ондо Бурядай ажалшад өөрынгөө үнинэй уранзураашые СССР-эй Верховно Соведэй депутадта hунгажа, тэрээндэ ехэ этигэл найдабари үзүүлhэн байна.

Ц. С. Сампилов жара наhан дээрээ—1953 ондо наhа бараа hэн. Сампиловай эрхим зохёолнууд Бурят оронойнгоо социалистическэ ажабайдалые үнэн зүбөөр, зориг оруулма hайханаар харуулаад, СССР-эй арадуудай искусствода ехэ баян нэмэлтэ боложо үгэлсөө. Республикын Культурын министерство, Уранзураашадай союз болон Зураглан харуулдаг музей байгша оной августын 16-да уранзурааша Ц. С. Сампиловай гэртэ музей эмхидхэн, тэрээниие нээбэ. Тэрэ музей республикын уранзураашадай музейн үргэлжэлэл болохо юм. Тэндэ уран зураашын хүдэлмэрилдэг газар, тэрэнэй хэрэглэдэг станок, этюдник, мольберт болон бусад харуулагдахаhаа гадна, 200 гаран зурагуудынь табигданхай. Уранзураашын музейн фонд ехэ баян юм. Хамта дээрээ 5 мянга шахуу зураг бии. Эдэнь уранзураашын гэртэ табигдаhан экспозициие ходо hэлгэжэ байха болоно.

Республикын Культурын министр нүхэр Жалсабон музей нээхэ зуураа, тэрэниие бии болгоhон гол зорилго тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө. Удаань КПСС-эй Улан-Удын Советскэ райкомой секретарь нүхэр Новиков, уранзураашадай Союзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Павлов гэгшэд үгэ хэлэбэ. Тэрэнэй hүүлээр нүхэр Жалсабон уранзураашын кабинедүүдэй үүдые хүндэлэн татаhан улаан торгон лентэ хайшалжа, тэндэ сугларhан республикын центр — Улан-Удын партийна, советскэ болон олониитын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэнэрые музейдэ орохыень уриба.

Уранзурааша Г. Е. Павлов Ц. С. Сампиловай гэр-музей доторхи байдалтай танилсуулхатайгаа хамта, тэрэнэй зураhан зурагууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Америкын атомна буу зэбсэгэй склад Баруун Берлиндэ байгу…

БЕРЛИН, августын 16. (ТАСС). Америкын сэрэгэй засагаархид Баруун Берлинэй Целендорф гэжэ райондо газар доро атомна буу зэбсэгэй склад баринхай гэжэ «Берлинер Цейтунг» газетэ мэдээсэнэ. Энэ склад hаяхан бүри үргэдхэгдөө. Тэрэ байрын гэрнүүдhээ 300-гаад метрын газарта барингдахай. Үхэлэй зэбсэгэй хадагалха энэ склад байгуулхые зүбшөөhэн Баруун Берлинэй сенат атомна дайнай аюулда эсэргүүсэн Бару… линэй зоной тэмсэхэ гэхэдэн… болохо hаад ушаруулхые оро… гээд газетэ тэмдэглэнэ. Дайн… гэй политика ябуулжа … НАТО-до эсэргүүсэн, бүхы … ниие эб найрамдалай, хүгж… город болгохын түлөө эршэмтэ… тэмсэхые газетэ уряална.

Редакторай орл…
С. Б. БАЛЬЖИНИМ…

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам редактора—32-74, отв секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-1… культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32 Для междугородных переговоров—16.

Н 00818. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 317…